STRIP SCHRIFT

Prijs f 6,25
Bfr. 125

HERMANN
PEYO
LOMBARD

260 – JAARGANG 26 NUMMER 3 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10× PER JAAR

MIRABELLE CHANTAL DE SPIEGELEER

IK VERWACHTTE 'N WITTE AUTO. NU SNEEUWT HET EN ZIJN ALLE AUTO'S WIT.
EEN GROENE WAGEN TREKT 'N AUTO VOORT DIE TWEE SPOREN ACHTERLAAT IN DE SNEEUW.
HET ONWEERT EEN BEETJE IN MIJN KLEINE RADIOOTJE.
VANOCHTEND SCHEEN DE ZON...
EN DE PLANTEN VOOR HET RAAM STONDEN VOL IN HET LICHT.
...8, 9, 10...!!
HET WEER IS OMGESLAGEN EN DE HEMEL WERD PIKDONKER.
HM, NOGAL STRENG.
EIGENLIJK IS HET IETS TE SOMBER
DIT IS EEN STUK VLOTTER...
EN ZO ZIE IK ER TROUWENS OOK VLOTTER UIT.
STAAND VOOR HET RAAM, ZONDER NOG TE WACHTEN, GLIJDT HAAR BLIK OVER DE BESNEEUWDE STRATEN...
HIJ KAN DE POT OP MET ZIJN LIMOUSINE.

VERTALING ERIC OE GRAAF

STRIP SCHRIFT

Jaargang 26 april 1993 nummer 3 (260)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Tijs Bagchus, Michel Nadorp, Arco van Os, Rik Sanders

Redactie-assistentie
Harry Wibier

Medewerkenden
Ben Bits, Hanneke Bons, Ruud Booms, Amalia Deekman, Wim van Goethem, Eric de Graaf, Stan Heinze, Anton Hermus, Gerrit de Jager, Arnel Lefevere, Hans Moors, Olivier Petit, Hans Pols, het Posse-team, Chantal de Spiegeleer, Noël Ummels, Rudy Vrooman, Bill Watterson

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Ton Schuringa
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 020 - 6852229
Abonnementsprijs f 57,50 / Bfr. 1150
Leden van het Stripschap f 2,50 / Bfr. 45 korting
Nederland: Postbank 209948 of
ABN-bank 54.89.74.330
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: ABN-bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Tervuren
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
ADS Advertising Services
Postbus 919
1000 AX Amsterdam
Telefoon: 020 - 6387272, telefax: 020 - 6387273

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Richard, Amsterdam; Geknipt Papier, Gent

Omslag
Hermann & Bea Loomans (Inkleuring)

Bijvoegsel
Mini-Posse

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Even iets rechtzetten.
Ben Bits had het in zijn column in het vorige nummer van Stripschrift over het door uitgeverij Big Balloon verlagen van de marges op hardcovers voor de stripwinkels naar 25 procent. Ook werd door hem gemeld dat deel 3 uit de Trigië-hardcoverserie niet gesigneerd zou worden door Don Lawrence.
Zoals wij reeds eerder in onze redactionele ruimten hebben meegedeeld, heeft Ben Bits alle vrijheid van schrijven, maar in beide bovenstaande zaken is na het verschijnen van ons vorige nummer verandering gekomen.

Na een gesprek tussen de directie van Big Balloon en een vertegenwoordiging van de BVS is besloten dat de marge voor de stripwinkeliers gehandhaafd wordt op 40 procent, behalve voor de 'specials', zoals gesigneerde en genummerde albums. Voor deze albums is een marge van 35 procent afgesproken.

Verder heeft Lawrence eind maart alle 1250 albums vrolijk zitten signeren, dus nu is het alleen nog afwachten tot week 24 (jawel), want pas dan zullen de boeken worden verspreid.
Met een lagere marge voor de winkeliers.
En een hogere verkoopprijs voor de lezers.
Dat wel.

Inhoud

4 **HERMANN** Olivier Petit
12 **PEYO** Arnel Lefevere
16 **POSSE** Rik Sanders en Harry Wibier
22 **LOMBARD** Harry Wibier
25 **BITS & PIECES** Ben Bits
26 **FRANQUIN** Anton Hermus
27 **BOEKEN**
32 **ACTUALITEITEN**
34 **STARS & STRIPS** Michel Nadorp
36 **CASPER & HOBBES** Bill Watterson

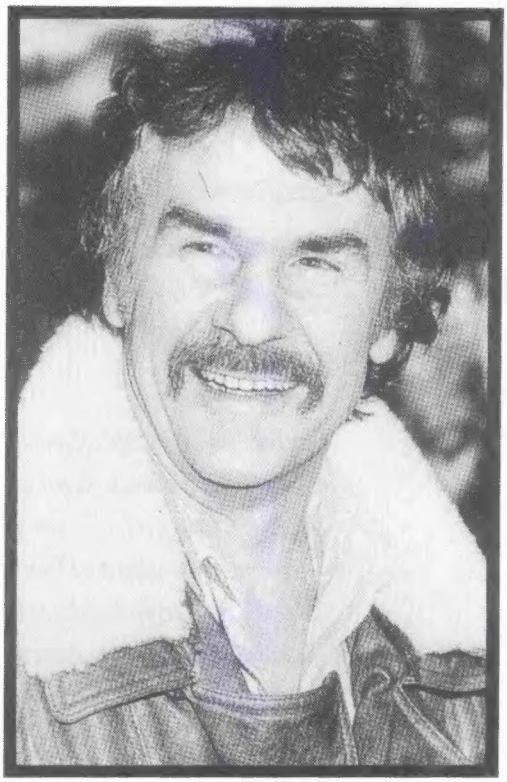

Missié Vandisandi, volgens Hermann zijn meest geslaagde album.

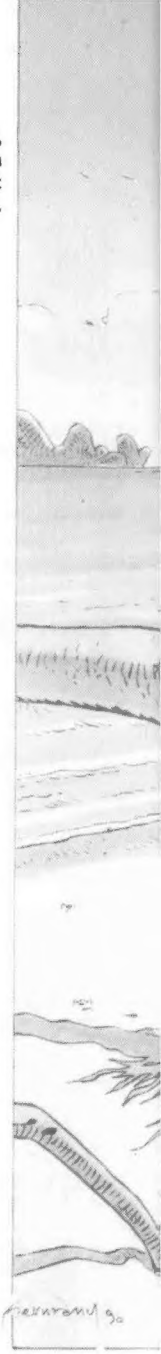

Hermann

door
OLIVIER PETIT

Hermann **werd op 17 juli 1938 geboren in Bévercé, een klein grensdorp dicht bij Luik in de Belgische Ardennen. Zijn vader was Duits, zijn moeder Frans.**
Zo rond zijn 15e volgt hij de avondcursussen van de Tekenacademie van St.-Gilles bij Brussel. Hij is een goede leerling en uit het verlangen 'beeldverhalen' te maken (in die tijd sprak men niet van strips). Ietwat ironisch raadt de directeur hem aan, om zich meer op een serieus vak te richten. Hermann wordt dus binnenhuisarchitect: eind van het verhaal.

Maar het verhaal stopte niet echt ... Want op een mooie dag merkt Hermanns zwager, destijds hoofdredacteur van Plein Feu, dat de jongeling een aardige hand van tekenen heeft. Hij stelt hem daarom voor een paar korte waargebeurde verhalen te maken - die worden opgemerkt door **Greg**. Die vindt dat de jongen goed kan tekenen en neemt hem in dienst ... Het begin van het grote werk. Hermann tekent enkele verhalen in Spirou en Tintin, voordat hij met succes de draad opneemt met de reeksen *Bernard Prince*, *Comanche* (scenario's van **Greg**) en *Jeremiah*, een serie waarin hij zijn talent botviert op de tekeningen èn het scenario. Tussen de bedrijven door tekent hij de eerste twee delen van *Jugurtha* (scenario van **Vernal**) en drie albums in de serie *Nick* (scenario van **Morphée**). In mei van dit jaar levert Hermann zijn negende album af in de schitterende serie over de middeleeuwen – *De torens van Schemerwoude* – terwijl het zestiende deel van *Jeremiah* eind vorig jaar uitkwam.

Over uw reeksen: U hebt een mooie portrettengalerij afgeleverd. Met welk personage voelt u zich het meest verwant?
Hermann: Ik identificeer me met geen van mijn personages. Althans, ik ben me er niet van bewust. Maar de hoofdpersonen blijven me het meest na staan. Hoewel ik zo'n hoofdpersoon, als hij alleen is, wat flets vind.

IK VERMIJD ALLE OMHAAL VAN WOORDEN

Jeremiah en Aymar van Schemerwoude hebben overeenkomsten. Het zijn beheerste karakters, ze drinken niet, ze lachen niet. Ze zijn heel wat kalmer dan ik. Ze lijken me beter.

U hebt ooit gezegd: 'Een scenario is een slalom. Er zijn poortjes die je niet mag missen en er zijn verplichte passages.' Wat bedoelt u daarmee?
De verplichte passages zijn de grote lijnen van het verhaal. Verder kun je je best wat kleine omwegen permitteren als je correct blijft in de details. In het album *Eloïse van Grimbergen* (uit *De torens van Schemerwoude*) voer ik een oude man en z'n kip op. Ik had ze net zo goed links kunnen laten liggen. Dat was geen verplichte passage, maar voor mij was het iets extra's. Het is een beslist niet nutteloze manier om het verhaal aan te kleden.

Hebt u een speciale techniek voor het schrijven van de dialogen?
In het algemeen probeer ik pakkend te zijn; flitsend, behoorlijk compact ... Ik vermijd elke omhaal van woorden, dat is nergens goed voor. Ik houd van filmdialogen, omdat daarin niet teveel gepraat mag worden. In *Jeremiah* probeer ik wat wolliger te zijn zonder al te actuele woorden te gebruiken. Over dertig jaar hebben die immers absoluut geen betekenis meer. In *De torens van Schemerwoude* wordt ik soms geholpen door mijn vrouw, die een bredere culturele achter-

grond heeft dan ik, en die met haar kleine veranderingen mijn dialogen verrijkt. Door de bank genomen hoef ik niet zoveel moeite te doen om van die heel 'archaïsche' zinswendingen te vinden. Die komen voort uit een tijd, dat ik de tekst van het proces van **Jeanne d'Arc** gelezen heb en die is helemaal op die manier geschreven. Ik houd van die taal en haar vorm. Het is ergens jammer dat men niet meer zo praat. Maar ik ben absoluut niet iemand die het verleden heilig verklaart. Ik vind het alleen leuk om op plekken te zijn waar men nog zo spreekt. Regionale dialecten boeien me. Dat is de echte taal en ik beklaag de gebieden die hun dialect verloren hebben. Dat moet bestaan, dat is goed, een collectieve herinnering, een verleden.

IK HOUD ERVAN VRAGEN OP TE ROEPEN

Sommige critici verwijten u, dat u niet al te helder bent in uw verhaal.
Het klopt dat ik soms zo pakkend ben, zo beknopt in mijn dialogen, dat ik mezelf moet corrigeren om beter begrepen te worden. Dat doe ik expres. Maar soms weet ik niet

JA, ALDEGONDE, KRAB MAAR! JIJ HEBT TENMINSTE NIET VAN DIE ZORGEN... EET JE BUIK MAAR ROND, 'T ZIT DAAR VOL MET ONGEDIERTE. VERGEET NIET DAT JE ALS DE BOLLEN OPKOMEN EEN EI GELEGD MOET HEBBEN, MEID!
HÈ, HÈ, HÈ ...

Oude man en z'n kip, uit *Eloïse van Grimbergen, De torens van Schemerwoude* 2.

goed waar die grens is, die niet overschreden mag worden. Ik houd ervan vragen op te roepen. De ellende met de meeste striplezers is, dat het echt nodig is alles zo expliciet te maken, zo doorzichtig, zonder vraagtekens. Maar toch, als ze me zeggen dat na een paar keer lezen alles helder, vlekkeloos is geworden, dan is dat het bewijs, dat die wat duistere kant van mijn werk uiteindelijk toch niet al te slecht gedoseerd is ... En dat is het mooiste wat mij gezegd kan worden.

Hoe bent u op het idee gekomen om het album Missié Vandisandi **te maken?**
Ik had zin om het verhaal te vertellen van iemand die de kolonisatie had meegemaakt en die na vijftien jaar terugkeert in een volledig veranderd land. Dit album is, volgens mij, het beste dat ik gemaakt heb. Sommige critici hebben het negatief ontvangen. Ze weten niet goed waar ik naar toe wil, ze willen dat ik helderder ben. Dat vind ik een beetje vreemd. Ik heb me voorgehouden, dat zij het album snel hebben moeten lezen,

terwijl ik bewust een paar invalshoeken besluierd heb en dat het album een paar keer gelezen zou moeten worden om alles perfect boven tafel te krijgen. Het lijkt een beetje op de films *I van Icarus* of *De drie dagen van de condor*, waarin mensen bedreigd en gemanipuleerd worden door duistere en onbekende krachten ... In de politiek weet je niet echt waar de beslissingen vandaan komen; je kunt raden, maar je weet het nooit. Maar dat is geen reden om een verhaal niet te vertellen.

In het album Boomerang **van** Jeremiah **toont u terecht de hele poppenkastachtige kant van de politiek, met al het gekonkel dat het met zich meebrengt.**
Kijk, men kan niet zeggen dat op het moment de politieke arena een erg net idee geeft van het politieke leven. Ik hoop, dat dat zal veranderen. Het stemt niet erg vrolijk, sterker nog, het is tamelijk onrustbarend.

Bijna 14% voor extreem rechts in de Franse regionale verkiezingen ...
Ik geloof niet dat de lui die voor **Le Pen** hebben gestemd allemaal tot extreem rechts behoren. Verre van dat. Ik denk dat zij simpelweg genoeg hebben van de stront van anderen. Ik denk ook, dat de oudere kiezers sterk beïnvloed zijn door een gevoel van onveiligheid. Op sommige plaatsen terecht,

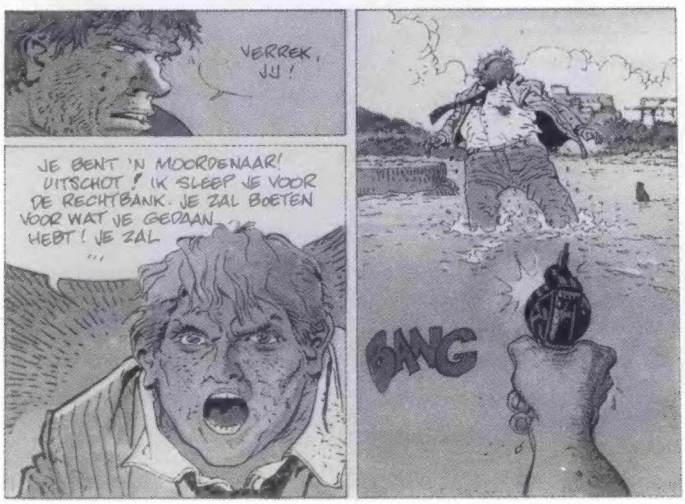

***Boven*, Verkiezingsoptocht, uit *Jeremiah*, *Boomerang*.**

***Links*, Kurdy schiet psychiater overhoop, uit *Jeremiah*, *Simon is terug*.**

***Onder*, Rassenonlusten lopen in het eerste *Jeremiah*-album uit tot grootschalige oorlog (De nacht van de roofvogels).**

ER MOET NIET TEVEEL BELANG GEHECHT WORDEN AAN EXTREEM RECHTS

volstrekt denkbeeldig op andere. Wat ik het meest betreur in Frankrijk is de publiciteit die Le Pen gekregen heeft. Men praat er teveel over. Er moet niet teveel belang worden gehecht aan extreem rechts.

Jammer genoeg raakt dit fenomeen heel Europa ...
Elk volk kent een soort xenofobie. Er bestaat wantrouwen jegens Noord-Afrika als gevolg van diverse kleine diefstallen door enkele jochies. Ook bestaat er een angst voor de islamitische wereld. Men ventileert niet dezelfde reactie tegenover de Aziaten. Wat dat betreft is xenofobie een aardrijkskundige variabele.

Voorziet u een mogelijke verbetering van de situatie?
Ik denk dat, als de staande macht en de media evenwichtiger zouden zijn, ze niet zo'n xenofobie zouden creëren. Dat alles is niet erg doordacht, de mensen hebben er genoeg van. Men laat zich snel verleiden tot extreme gevoelens en er ontstaan bewegingen die een gevaar vormen. Maar die zullen niet ver komen.

En het recht op vrije meningsuiting, de democratie?
De democratie verdient in ieder geval een flink pak rammel. Is dat nog wel de democratie, dat 'ongeveer, misschien en bijna'-gedoe? Een democratie vereist een gedragscode, een bepaalde strengheid; jammer genoeg is die er niet. Maar door steeds peper in de reet te hebben, door oplettendheid, zal ze goed terecht komen.

De mensen lijken bezorgd over het milieu ...
Dat hangt af van wat milieu inhoudt. Ik ben bang dat die groenen aan de buitenkant een beetje groen zijn en rood aan de binnenkant. Verder wantrouw ik het groene terrorisme ook. Maar ik ben uiteraard voor natuurbescherming en er moet zeker iets tegen de vervuiling gevonden worden.

De wereld waarin de verhalen van Jeremiah **spelen, werd verwoest door een rassenoorlog. Is racisme voor u de belangrijkste gesel voor de mensheid?**
Het racisme is wereldwijd en de lui die denken dat het ooit zal verdwijnen zijn stomkoppen. Dat is net zoiets als hopen dat er geen jaloezie of hebzucht meer zou zijn ... De blanke wordt er steeds van beschuldigd de racist te zijn. Maar ik denk soms dat de blanke, ondanks zijn racisme, de enige kan zijn om zich over het ongeluk van anderen te bekommeren. Niet veel landen hebben manifestaties tegen het racisme. In de Arabische landen zal je geen enkele groep aantreffen, die de terugkeer van het terrorisme of van het racisme betreurt. In het algemeen wordt er bij hen niet geprotesteerd, hoewel er vast mensen zijn die het oneens zijn ... Maar geen enkele manifestatie. Bij ons is een hard politie-optreden genoeg om door de media helemaal opgeblazen te worden; en dan maakt men ineens van iets relatief kleins een maatschappelijk probleem.

Iets kleins? Een hard politie-optreden?
U ziet het vak zonder zwarte schapen. In de stripwereld werken talentvolle en behoorlijk charmante mensen, maar er zijn ook rare kwasten, lui die niet helemaal zuiver op de graat zijn, van die halve garen. Moet je dan de hele business afkeuren onder het voorwendsel dat een paar tekenaars en scenaristen zich op een smakeloze manier gedragen? Dat er smerissen tot extreem rechts behoren, daar

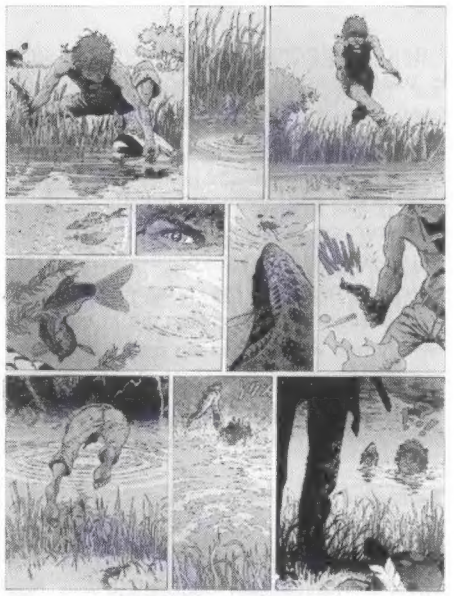

Schets en uiteindleijke pagina 4, uit *Jeremiah*, *De gewetenloze erfgenamen*.

kom je niet omheen; maar dan moet je niet de hele smerissenbende zwart maken.

Op welke politieke lijn plaatst u zich?
Ik ben noch uiterst rechts, noch extreem links. Ik plaats me veeleer in het midden, met soms een lichte neiging naar links of wat meer naar rechts.

In uw albums 'engageert' u zich wel wat meer!
Dat zijn van die kleine oprispingen. Ik schep een klimaat, maar ik ben niet iemand, die oplossingen aandraagt. Ik zet bij voorkeur mijn walging omtrent dingen uiteen.

Zoals in Simon is terug**, waar iedereen een veeg uit de pan krijgt. De psychiaters, advocaten, justitie, de dealers, het leger, corrupte politie-agenten.**
Wanneer iets me raakt, voel ik de behoefte om me te uiten. Ongeacht hun beroep, gaat het om mensen en mijn kijk op de mensheid wordt steeds somberder. Ik vraag me zelfs af, of ik zo nu en dan niet een beetje overdrijf, of ik niet een defaitist wordt. Ik vind het leven soms verrekte klote.

U legt de schuld vaak bij de macht, bij de machthebbers, de macht van het geld.
Kent u anderen?

De intellectuelen.
Wanneer ik in *Simon is terug* de psychiater aanval, belichaamt die de intellectuele macht; dat is toch geen kapitalist.

Vanwaar dat geweld tegen de psychiater?
Daarmee heb ik mijn gemoed gelucht. Enkele jaren geleden, in Luik, heeft een man een kind verkracht en vermoord. Omdat hij ziek en ontoerekeningsvatbaar verklaard was door de psychiaters, werd hij in een psychiatrische kliniek opgesloten. Even later komt hij vrij en net tien dagen na zijn ontslag doet hij het weer: een ander kind, weer een verkrachting, een nieuwe moord. Die gozer had nooit vrijgelaten moeten worden. Soms komen mensen die verschrikkelijke misdaden gepleegd hebben voor het gerecht en begint hun proces één of twee jaar later. Ondertussen is er zoveel gebeurd dat op de dag des oordeels de emoties getemperd zijn en komen die misdadigers er zonder al te veel kleerscheuren vanaf. Het is eveneens waar, dat een al te brandend en beladen oordeel tot onevenredige strafmaat kan leiden. Maar een te afstandelijke houding leidt tot een reactie van 'wat-kan-mij-het-schelen'. En het is niet omdat het mijn kind niet is, dat het mij niet aangaat. Er zijn van die mensen die janken om hun eigen ellende, maar met die van anderen hun reet afvegen. Ik leen jammer genoeg mijn oor teveel aan de wanhoop van anderen ... Soms breekt me dat op.

Men kan zich verbazen over de houding van Kurdy, die in koelen bloede de psychiater vermoordt, terwijl die juist bezig is hem de les te lezen.
Welnee, je moet weten dat in mijn gedachten Kurdy een type is, dat heel makkelijk doodt. Als kleine jongen heeft Kurdy tussen het vuilnis geleefd, hij heeft geen vader en moeder. Hij leefde als een kleine rat, het is een kind tussen de wolven en zijn gevoelens zijn niet zo ontwikkeld als bij de anderen. Hij hecht niet veel waarde aan het leven. Het is een kleine schoft zonder ziel. In het *Jeremiah*-album *De rode lijn*, beleeft Kurdy een liefdesgeschiedenis. Maar hij weet nauwelijks wat dat inhoudt, hij gooit alles door elkaar, hij is niet in staat te analyseren en volgt alleen zijn

instinct, heel primair. In mijn hoofd is hij zelfs in staat Jeremiah te vermoorden voor de poen. Om het later te betreuren. Ik zou dat graag ooit uitwerken.

Bent u wel eens gecensureerd?
Eén keer, op tamelijk anonieme wijze. Eén van de vroegere verantwoordelijken van uitgeverij Lombard had me verboden mijn naam te gebruiken voor verhalen die in een blad verschenen waarin naakten stonden. Er waren dingen, die hun moraal niet verdroeg. Aangelegenheden die praktisch niet meer bestaan in uitgeverskringen.

Zelfs niet meer bij Ampère?
De Ampère-groep heeft haar pretenties bijgesteld. Je mag geweld uitbeelden, militaire acties ... Religieuzen hebben dikwijls hun zegen gegeven aan de wapenen en legers. Ze hebben bepaalde fanatismen aangemoedigd, ze doen het trouwens nog steeds. Wat de religieuzen in het algemeen hysterisch maakt, is als de actie beneden de gordel zakt. Over seksualiteit zijn ze het allemaal eens; ze scharen zich bijeen om zich eensgezind te manifesteren, om hun verontwaardiging te

Hermann schrikt niet terug voor wat 'blood and gore'.

luchten. Die lui moeten enorme ballenkramp hebben. Maar het is niet aan mij om juist die censuur te trotseren, daar voel ik geen behoefte toe. En dan nog, zelfs als ik misschien op een dag zin heb om monsterlijke konten te tekenen met alles wat je daarbij kunt

BIJ GLÉNAT HEBBEN ZE LIEVER DAT JE DRIE BILLEN LAAT ZIEN DAN TWEE

verzinnen, dan kan ik dat doen, maar voor andere tijdschriften en bij andere uitgevers. U weet dat ze bij Glénat liever hebben dat je drie billen laat zien dan twee. Maar uiteindelijk heeft men zo'n reet snel genoeg gezien, dus voel ik niet de behoefte er meer van te maken. Ik schroom daarentegen absoluut niet te laten zien dat seksualiteit bestaat en dat ze heel zuiver en heel gezond is. Persoonlijk ben ik zelfs voor een ongebreidelde seksualiteit.

Wat denkt u van de publiciteitscampagne van Benetton**, die een man met aids, een bootvluchteling enzovoort liet zien?**
Ik vat het publicitaire karakter ervan niet zo goed. Het zijn schokkende foto's, die heel goed voor ongeacht welk merk zouden kunnen worden gebruikt. Het is onmiskenbaar dat ze opvallen, maar als dit het hele afgrijzen van de wereld was, mijn God wat zou dat kleinzielig zijn. Jammer genoeg praat men heel weinig over de werkelijke afschuwelijkheden. De duistere machten bijvoorbeeld. Ik

ME DUNKT DAT 85% VAN DE MENSHEID ONBETROUWBAAR IS

heb de indruk dat de hele wereld onder een soort maffia-overheersing gebukt gaat. Er zijn zeker een paar eerlijke politici, maar ik geloof niet dat die ver komen. Ze worden heel snel beknot.

Is de mensheid zo slecht?
Me dunkt dat 85% van de mensheid onbetrouwbaar is. Ze bestaat slechts uit mensen, die alleen maar wachten op het geschikte moment om je te beroven. Er is zo'n smerigheid, zo weinig deugdzaamheid. Sinds enkele jaren heeft men alles willen bagatelliseren, zelfs eerlijkheid wekt de lachlust. Als je van iemand zegt dat hij eerlijk is, zeg je eigenlijk: 'wat een eikel!'. Als men tot zo'n 'moraal' is gezonken, dan heeft men de leiders die men verdient. Dat komt heel duidelijk naar voren in mijn verhalen, ik ben niet bijster juichend over de evolutie van de mensheid. Ik zou willen dat het beter was. Ik vind mezelf een eerlijke gozer, ook al klinkt dat ouwelullerig, jammer dan. Ik ben steeds minder gelukkig, minder en minder op mijn gemak in deze wereld ... Het doet me goed te denken dat ik er op een dag niet meer ben.

Hoe zwaar de onderwerpen in Jeremiah **ook zijn, hoe gewelddadig de beelden, uw albums eindigen altijd met een lach ... of met een schop onder je kont.**
Hoe streng de winter ook is, in de lente wordt het groen. Er is wat van die kosmische kracht die maakt dat het leven door blijft gaan. Ik ben nu 54 en ik zie elke lente als iets

Kurdy verliefd in *Jeremiah*, *De rode lijn*.

wonderbaarlijkers dan toen ik 20 was. Op je twintigste denk je 2000 jaar te zullen leven en sta je nergens bij stil.

In uw serie De torens van Schemerwoude **laat u een enorme gewelddadigheid zien, terwijl u dit vroeger suggereerde.**
Dat is helemaal niet met de bedoeling sensatie na te jagen. Kijk om u heen, de foto's in de kranten. Er is zoveel geweld, zoveel wreedheid. Wat nu weer allemaal in het voormalig Joegoslavië gebeurt ... Als men alle afschuwelijkheden en alle wreedheden op een rijtje zou kunnen zetten en zou kunnen laten zien ... Weet u, ik sta erbuiten, ik ben meer een koorknaapje. Dat zou me verweten kunnen worden als ik de realiteit op zou blazen. Maar de realiteit is altijd grotesker.

DE POEN, DAT IS DE DRIJVENDE KRACHT

De evolutie van de mensheid verontrust u en toch is de middeleeuwse mens in de serie al tamelijk verrot.
Destijds hadden de mensen een bepaald excuus, in die zin dat het leven onverbiddelijk was. Er was geen sociaal stelsel, ze vraten als ze konden. 'Honger maakt rauwe bonen zoet'. Maar in onze maatschappij zijn er niet veel mensen die echt creperen.

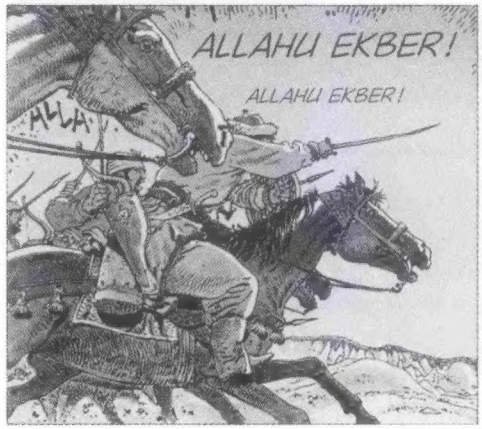

In uw album van De torens van Schemerwoude **– De Seldsjoek – houdt u ons een behoorlijk treurig beeld van de kruisridders voor.**

Het lijkt een beetje op de Golfoorlog. Er bestond een soort monsterverbond. Er waren orthodoxen die opportuun samenwerkten met de muzelmannen om de kruisridders te bevechten. Omdat de kruisvaarders op grote schaal moordden. Men wist heel goed, dat de kruisridders niet met een zuiver hart naar het Heilige Land gingen. Misschien dat er in de horde, die door de kruisridders vergezeld werd, sommigen religieus bevlogen waren. Dat weerhield ze er echter niet van om iedereen die niet was zoals zij over de kling te jagen. Al die anderen - dat was voor de buit. De poen, dat is de drijvende kracht. Dus dat alles is nogal dubbelzinnig. Betreurenswaardig, want dat heeft niets van doen met wat ons in de schoolbanken geleerd is toen we jong waren. Men zei ons, dat de kruisridders het graf van Christus gingen bevrijden ... Waar, zonder twijfel, maar wat heeft men in het voorbijgaan niet huisgehouden onder volken, die niet per se vijandig tegenover hun missie stonden.

Men verweet u in deze serie een bepaalde versnippering, die de helderheid van het verhaal versjteerde. Weet u precies waar u op aan stuurt?

De grote lijnen. De serie zal in totaliteit tien albums gaan beslaan. Na een verblijf in het heilig land trouwt Aymar en krijgt een kind. Hij keert voldoende rijk terug om een klein leger op te zetten, zodat hij zijn gebieden kan heroveren. Men zal ook Reinhardt terugzien, omdat hij een belangrijk personage is met een sterk karakter. Hij zit achter een muur te creperen. Om geholpen te worden volstaat het dat hij een teken geeft. Maar dat teken zal hij niet geven. De mooiste uiting van haat jegens de mensheid.

Herkent u zich daar een beetje in?

Nee, ik haat de mensen niet. Ik mag ze graag als ze leuk zijn, maar ik kan niet altijd en overal van ze houden. Dat is waarschijnlijk een gebrek.

Over Germain hebt u gezegd: 'Als je hem ooit weerziet, dan is het met een strop om zijn nek. Ik wil er geen personage meer van maken dat ik van de ene naar de andere episode meesleep. Het is toch een schurk, een crimineel.' U hebt een uitgesproken rechtvaardigheidsgevoel. Moet alles wat slecht is gekastijd worden?

Destijds waren er geen verzachtende omstandigheden. Wanneer je een brood stal werd je van kant gemaakt. Germain zal sterven ... door een stommiteit, zeker weten. Ik weiger toe te geven aan een soort weifelende gevoeligheid. Het doet er niet toe, het leven heeft hem verleid tot schurkenstreken. Ook al was hij het slachtoffer. Hij zal iets onvergeeflijks begaan en hij zal worden opgeknoopt. Dat zijn de wetten die de samenleving regeerden. Wat wilt u dat ik er überhaupt aan zou doen?

Een ongeregeld zooitje: de kruisvaarders vallen de Seldsjoeken aan, uit *De Seldsjoek*, *De torens van Schemerwoude 8*.

Nachtmerrie: sex en geweld in korte experimentele strip.

Men zou zich kunnen voorstellen, dat Aymar de torens van Schemerwoude verwoest aantreft en dat Germain hem helpt om ze weer op te bouwen. Hij is in het begin een kathedralenbouwer.

Nee. In mijn hoofd is Aymar er minder en minder van overtuigd dat zijn torens de allermooiste en allerhoogste zijn. Maar hij blijft steeds hetzelfde zeggen. Olivier, zijn schildknaap, steunt Aymar in dat droombeeld. Hij heeft het misschien door, maar hij zal dat nooit tegen zijn geliefde meester zeggen. Trouwens, Aymar zal waarschijnlijk zijn gebied nooit weerzien, maar dat is niet belangrijk, het is symbolisch, een zoektocht. Het is zoiets waar we allemaal naar op zoek zijn. Een beetje dat beloofde land. De plek waar men uiteindelijk gelukkig zal zijn. Wat morgen gebeurt, zien we dan wel. Voor sommigen is het de lotto, voor anderen betekent het de ontmoeting met de vrouw van hun leven of de vondst van de droombaan... Morgen, morgen ... Dat is het wezen van *De torens van Schemerwoude*, die lichtstraal aan het eind van de nacht waar je naar streeft; en dan, net daarvoor, sterf je van uitputting.

In de persoon van Olivier vindt men dezelfde waarden van vriendschap en trouw jegens Aymar, als tussen Jeremiah en Kurdy.

Olivier is een eenvoudig, trouw mens. Maar hij zal een boevenstreek begaan omdat Aymar gaat trouwen. Olivier voelt zich in de steek gelaten, en misschien doet hij iets afgrijselijks. Die ambiguïteit van liefde en haat is een stokpaardje.

Zijn er mensen die u bewondert?

Ik heb veel ontzag voor **Gorbatsjov**, ook al is niet alles duidelijk. Die kerel heeft die ontzaglijke leugen, het communisme, volstrekt ontzenuwd. Dat is iets, dat je je moeilijk voor kunt stellen. Het ergste is dat wanneer je de realiteit ontdekt, het nog beroerder is dan men dacht. Daarvan rijzen de haren je ten berge.

U lijkt betrokken bij de problemen van Oost-Europa, de val van het communisme ... Bent u niet geneigd daar een verhaal over te maken?

Het is te groot. In het begin van mijn carrière zou ik het lef gehad hebben, 28 jaar geleden. Vooral omdat er in die tijd een intellectuele stroming heerste, die me vast en zeker in de pen zou hebben doen klimmen. Terwijl het

DIE AMBIGUÏTEIT VAN LIEFDE EN HAAT IS EEN STOKPAARDJE

vandaag de dag makkelijk is iedereen plat te walsen. Ik heb er dus geen zin in. Men leert er veel van. Het is zo ontzaglijk. Dat gaat een strip te boven.

Hebt u Duivelsmond **van** *Charyn* **en** *Boucq* **gelezen?**

Ja, dat heb ik gelezen. Boucq is een tekenaar die al een paar jaar veel indruk op me maakt. Het is een geweldige kerel. Hij heeft een tekenstijl die bepaalde mensen wellicht afstoot, want het is zo Rubensachtig, veel vlees. Je voelt dat elk mensenkind absoluut sterfelijk is. Er is iets heel krachtigs in zijn psychologie. Je ziet dat zelfs een jong meisje fysiek teloor kan gaan. Hij maakt dat je je

ongemakkelijk voelt. Alles is sterfelijk in wat hij doet. Ook de liefde. Alles is jong maar je proeft dat het graf niet ver weg is, dat daar verrotting is, heel krachtig.

Zijn er andere tekenaars die indruk op u maken?
Er zijn fantastische lui. **Tardi** is een fenomeen, hoewel ik moeite heb om hem te volgen. Ik bewonder zeer wat hij doet.

En wat vindt u van de actuele stripproduktie?
Die is overmatig. Veel te veel dingen die gemaakt worden voegen niets toe aan het beeld van de strip. Er zijn ook schitterende dingen. Er zijn veel middelmaatjes, die wel wat talent hebben; maar volgens mij is er een klein beetje meer nodig. Striptekenaar is een ambacht dat een heel leven bestrijkt. Als je dan heel sterk bent vóór je dertigste, is het erg moeilijk het ritme erin te houden en vaak valt men van zijn voetstuk, verliest men zijn vastberadenheid. Op mijn dertigste had ik niet het talent van bepaalde jongens nu. De terugval doet me niks omdat ik nog zoveel voor me heb. Terwijl sommigen, die heel snel, heel hoog geklommen zijn, zich de vleugels branden.

U bent nogal teruggetrokken, men treft u zelden op een festival.
Ik room af, ik maak een keus.

Het is lang geleden dat ik u op het festival van Angoulème gezien heb.
De eerste reden dat ik niet naar Angoulème ga, is omdat het daar een enorme stripsupermarkt is geworden. Het is een waanzinnig wereldje. Toch ben ik de eerste zes of zeven keren geweest. Daarna is Angoulème opeens een happening geworden, zwart van de mensen. Je bent alleen goed voor handtekeningen, bij de beesten af. Je staat op; je wilt gaan bikken. Als iemand van de stand er niet aan gedacht heeft een tafel in het restaurant te reserveren, of als je niet uitgenodigd bent door lieden die gereserveerd hebben, dan kun je het wel schudden; je eet dan niet voor vier uur 's middags, als iedereen vertrokken is. Je bent helemaal verloren in de massa. De anderen vind je niet meer terug. Vroeger zag je de auteurs. Tegenwoordig zie je ze niet meer, en dan zijn ze ook nog voortdurend bezet. Zodoende voelde ik me langzamerhand godverlaten alleen. Men zegt 'je bent nooit zo alleen als in een massa', en dat is zeker waar. Angoulème geeft me het gevoel van totale eenzaamheid. Sommigen zullen zeggen dat ik niet naar Angoulème ga omdat ik er nooit prijzen heb gewonnen. Natuurlijk heb ik nooit prijzen gehad in Angoulème, maar wie mij kent weet dat ik niet van het soort ben dat daar alleen maar aan denkt. Zij die menen dat het uit rancune is ... Luister, eerlijk gezegd, rekening houdend met de onderscheidingen die ze in Angoulème al toegekend hebben, zie ik – en anderen met mij – niet in waarom je géén prijzen meer zou krijgen. Op het moment heeft het echt niet meer dezelfde waarde, en daarnaast heerst er een soort van vriendjespolitiek ... Goed, basta! Maar ik ga wel naar flink wat festivals: Soliesville, Chambery, Marvejols in de Gévaudan; ik houd ervan naar St. Malo te gaan, maar ik heb er geen tijd voor. Ik ben naar het festival van Rio geweest, en ook naar Duitsland, waar ze dol zijn op mijn stijl van tekenen. *Nick* deed het bij voorbeeld

Storyboard voor *Pirates* van Roman Polanski.

EXTRAORDINAIRE, PROFESSEUR !
COMME JE VOUS LE DISAIS, SEPT DESSINS PLUS TÔT, JE POSE DEUX ET JE RETIENS QUATRE ... VOILÀ !
EXTRAORDINEURE PROFESSAIRE !
NE PENSEZ-VOUS PAS QU'IL SERAIT IMPRUDENT DE RÉVÉLER VOTRE DÉCOUVERTE AU PUBLIC ?
CERTAINEMENT, MES AMIS. IL N'EN EST PAS QUESTION POUR L'INSTANT. LE MONDE N'EST PAS MÛR POUR UTILISER CETTE DÉCOUVERTE. ... IL FAUT ATTENDRE ...
ATTENDONS !

Hermanns eerste gepubliceerde strip: in de ban van Jijé.

niet zo goed in Frankrijk en België, maar in Denemarken liep het uitstekend. Waarom Denemarken? Ik zou het niet weten.

Alle critici praten over uw filmische stijl; *Roman Polanski* zegt: 'Met een album van Hermann in de hand denk ik vaak: dat is film'. Zou u graag wat met de film willen?
Ik ben een grote filmliefhebber, iedere week ga ik er heen. Om zomaar naar een film te kijken. Er zitten trouwens heel weinig mensen in de bioscoop en ik vraag me af hoe het mogelijk is, dat de mensen er genoegen mee nemen de televisie te slikken, afschuwelijk. Ik heb het geluk gehad, heel wat jaren geleden, om regelmatig met **Roman Polanski** te spreken. Hij was op zoek naar fondsen voor zijn film *Piraten*. Ik heb het storyboard van de eerste versies van de film gemaakt en dat was alles ... Hij was verguld. Zijn producent heeft het laten vallen, het project sloeg niet aan; en daarna waren de projecten niet meer dezelfde en werd er geen contact meer met me opgenomen. Via hem heb ik ontdekt, dat het allereerst gaat om het vinden van poen. Ik snap niet dat een regisseur nog genoeg energie kan hebben om zijn film te maken, nadat hij zo lang achter de centen heeft aangejaagd. En volgens mij ben ik niet zo geschikt om in teamverband te werken. Men verwijt me een beetje dat ik het best vind alleen maar mijn verhalen te maken. Maar het zou me niet gelukkiger maken om met film bezig te zijn. Het is niet iets waarvan ik droom. Ik krijg er eerder darmkrampen van.

Heeft men u aanbiedingen gedaan uw series te verfilmen?
Verschillende agenten hebben me al gezegd dat er belangstelling was, maar het is er nooit van gekomen.

Wat denkt u van de voortzetting van Bernard Prince **door** *Dany* **en van** *Comanche* **door** *Rouge*?
Eerlijk gezegd is het de moeite niet om het personage *Bernard Prince* weer op te pakken met de bedoeling er elke vier jaar een album van te maken. Een serie voortzetten, zelfs als het tekenwerk nog wat voorstelt, is toch niet hetzelfde. De personages zijn helemaal niet meer hetzelfde en dus herkennen de lezers hun helden niet meer. **Dany** is daardoor ontmoedigd geraakt en is er dan ook mee gestopt. Het album *De val met de 100.000 spiesen* had niettemin veel kwaliteit. Wat *Comanche* betreft, vind ik dat **Rouge** de strip goed voortzet. Ik moedig hem van harte aan.

Wat zijn uw huidige projecten?
Ik blijf mijn serie *Jeremiah* koesteren. Die reeks wordt onderbroken door gelegenheidsalbums. Ik ga namelijk het verhaal van **Cangaceiros** vertellen. Een soort **Robin Hood**, die in opstand kwam tegen de grootgrondbezitters in Brazilië aan het begin van deze eeuw. Verder heb ik nog het idee om

Fraaie full-colour plaat van Comanche uit 1971.

een avonturenverhaal te maken dat zich tegen de achtergrond van de oorlog in Bosnië zal afspelen.

Bent u er weer klaar voor om met een scenarioschrijver te werken?
Ik zou weigeren om met een scenarist te werken die avonturenverhalen schrijft, omdat ik daarvan het nut niet zie ... ook al is hij geweldig ... **Jean van Hamme** is bij voorbeeld erg goed, zijn verhalen hebben meer succes dan de mijne. Maar ik houd ervan op mijn eigen eieren te broeden. De scenarist die ik bedoel is absoluut anders ... En dan nog gaat het om een eenmalige ervaring. Ik ga mijn stijl, die ik vast vind zitten, te stijf soms, proberen te doorbreken. Ik ga een compleet vrije lijn uitproberen, ondanks het risico dat ik een bepaald publiek mishaag. Soms zou ik de strip best vaarwel willen zeggen voor de illustratie, wat gewaagdere dingen doen op het grafische vlak.

Uw tekenstijl heeft toch veel jonge tekenaars beïnvloed.
Weet u, als ze een beetje afkijken is het helemaal niet erg. Hun persoonlijkheid verloochent zich niet. Ikzelf ben gedurende vele jaren nogal geraakt door **Gillain** (Jijé) en ook door **Giraud**. Nu heb ik me losgemaakt, een kwestie van tijd, van rijpheid. Iedereen moet zich kunnen uitdrukken.

Bent u zich ervan bewust, dat veel mensen nu de nieuwe *Hermann* **kopen en niet de laatste** Jeremiah **of een nieuwe** De torens van Schemerwoude **...**
In dit vak behoor ik tot die tekenaars, die inderdaad verkopen vanwege hun naam. Dat komt ook, omdat ik mijn lezer nooit voor de gek heb gehouden. Mijn werk heb ik nooit afgeraffeld. Misschien heb ik me vergist door vast te houden aan stilistische veranderingen die mijn lezers niet bevielen. Maar ik heb het recht fouten te maken en alles is in ieder geval altijd oprecht gedaan.

Houdt u rekening met de reactie van uw publiek als u een album maakt?
Nooit. Achteraf komt het bij me op om me rekenschap te geven, maar dat verandert niets. Het kan echter best dat ik, als het album al is verschenen, in het licht van bepaalde kritiekpunten veranderingen aanbreng in de volgende albums. Mijn uitgever heeft me bijvoorbeeld gevraagd meer aandacht te besteden aan Jeremiah en Kurdy. Ik had de neiging om ze naar het tweede plan te verschuiven.

Er vindt weinig merchandising plaats rondom uw personages.
Ik heb geen haast. Als ik zin heb om dat te doen, dan doe ik het zelf in mijn eigen kring. Misschien doe ik het wel, maar ik zou me er toe moeten zetten te gaan boetseren. Ik heb er al eens over gedacht een kleine Kurdy te maken. Maar daarvoor zou ik moeten stoppen met mijn albums. Ik heb het te druk.

Wat vindt u van de Kuifje**-rage?**
Daar moet ik altijd om glimlachen. Het is waanzinnig, maar je wordt door de reclame overdonderd. Als op een dag een journalistieke stijl zich toevallig meester zou maken van mijn werk en als een invloedrijk persoon in die kringen besluit me op een heel hoog voetstuk te plaatsen, dan gaan alle anderen hetzelfde doen en vervolgens ontstaat er een soort van gekte rondom mij, buiten alle proporties. Dit mechanisme is geconstrueerd, puur en simpel. Let op, ik heb niet

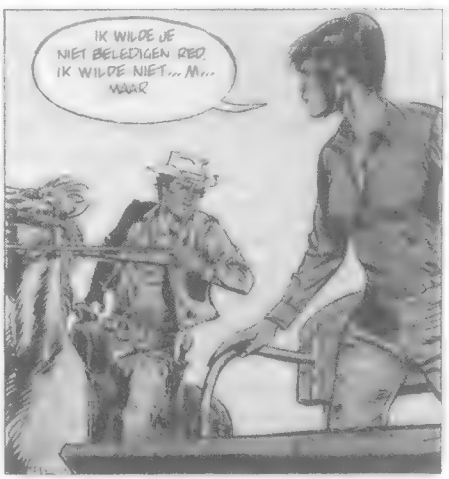

***Comanche, De roofdieren*: een geslaagde reprise door Rouge en Greg.**

gezegd dat **Hergé** een onnozele hals is. Dit alles is op zijn zachtst gezegd overtrokken. Maar hijzelf is niet verantwoordelijk. Je moet *Kuifje* er niet op aanvallen, maar veeleer de media.

Kunt u er goed van leven?
Ik hoor niet bij grootverdieners als **Franquin**, **Uderzo**, **Roba** ... dat zijn klappers. Maar ik zit er warmpjes genoeg bij.

(Vertaling: Hans Moors)

Bovenstaand interview werd eerder gepubliceerd in het Franse fanzine Sapristi.

Op 25 november 1992 werd *De Geldsmurf* op de markt gebracht. Het album was een paar dagen eerder aan de pers gepresenteerd. Precies op 25 november had ik een gesprek met Peyo. Op 24 december werd ik gebeld door de eindredacteur-van-dienst van de Vlaamse krant Het Laatste Nieuws, voor wie het interview bedoeld was. Ik hoor het hem steeds weer opnieuw zeggen: Peyo is vanmorgen overleden. Het interview zou de volgende dag verschijnen.

FOTO WIM VAN GOETHEM / HET LAATSTE NIEUWS

Peyo

door

ARNEL LEFEVERE

Het gesprek kwam er pas na veel vijven en zessen. Iedere afspraak werd steeds weer uitgesteld. Steeds weer moest hij voor onderzoek naar een Brussels ziekenhuis. Hij was al jaren diabeticus en had bovendien last van zijn hart. Uiteindelijk werd dan toch een datum vastgesteld op een zonnige winterdag. 'Maar om elf uur moet meneer Culliford alweer weg voor een medische behandeling ...' verontschuldigde Anne-Marie, de vriendelijke persverantwoordelijke van Lombard, zich.
Die morgen was Peyo opgewekt, maar je merkte dat hij niet zat te wachten op alweer een interview. Het gesprek verliep vlot; Peyo was aardig en meegaand tot op een bepaalde hoogte. Hij diste voor de zoveelste keer de zelfde verhalen op en bleef ze met getraind enthousiasme declameren. Zodra ik iets wilde weten wat hij niet kwijt wilde, week hij beschaafd maar resoluut af van het onderwerp. Ook na aandringen. Dit was voor hem een interview zoals zoveel andere. Hij en ik konden toen niet weten dat het helaas een speciale betekenis zou krijgen.
Dit is het integrale interview, zonder wijzigingen. Daardoor krijgt het een bittere ondertoon...

Het huis staat op een helling, in een rustige straat in Ukkel, een riante randstad van Brussel. Zo op het eerste gezicht is het niet echt een 'kast'. Het straalt geen rijkdom uit. En het doet niet vermoeden dat hier één van de meest gefortuneerde striptekenaars ter wereld woont.

'En hier recht tegenover staat een gekkenhuis,' verduidelijkt Peyo, de man die met zijn Smurfen de wereld veroverd heeft. Een parallel met zijn eigen huis trekt hij zelf: 'Soms zou je denken dat hièr mensen zitten die niet goed bij hun hoofd zijn.' Hij schatert het uit en begint herinneringen op te rakelen.
'Ik heb heel wat tekenaars gevormd. Iemand die het echt in zijn vingers heeft is François Walthéry. Hij kroop hier vroeger onder de stoelen en tafels door. Hij acteerde hele scènes uit verhalen zodat ik zou kunnen zien hoe een sluipbeweging er uit ziet. Het meeste opzien baarden we toen we gelijksoortige situaties in een bos speelden. Walthéry wilde wel eens weten hoe de Smurfen hun wereld zagen en kon – om het uit te zoeken – niets anders bedenken dan op zijn buik door een bos te gaan kruipen. De argeloze wandelaars wisten niet wat ze er van denken moesten.'
Hoe hij ooit begon, na baantjes als filmoperateur, reclametekenaar en inkleurder van tekenfilms, vertelt Peyo met tegenzin. Iedere keer moet hij de bekende verhalen opdissen over het ontstaan van het woord 'Schtroumpf'. Hoe zijn collega **André Franquin** tijdens een diner niet op het Franse woord voor 'zoutvaatje' kon komen en er 'Schtroumpf' uitflapte. De vertaling 'Smurf' is een hersenkronkel van uitgeverij Dupuis geweest.
Hoe de van oorsprong Engelse **Pierre Culliford** aan zijn pseudoniem Peyo kwam, legt hij al even node uit. Gewoon een Engels neefje dat Pierres roepnaam Pierrot niet kon uitspreken en het verbasterde tot Peyo. Maar als de 64-jarige artiest mag vertellen over de apestreken die hij heel zijn leven heeft uitgehaald, leeft hij op.

Ik neem aan dat u ook al honderdduizend keer op de vraag, hoe het allemaal begon, heeft geantwoord?
Peyo: Hoe het begon? Ik heb eigenlijk altijd getekend. Al op school, tijdens de lessen. Vooral tijdens de lessen Nederlands. Die interesseerden mij niet. Bij gevolg spreek ik nu heel gebrekkig uw taal. Eén zin kan ik er redelijk gemakkelijk uitwringen. Dat komt door een Nederlandse douanebeambte. Ik kwam ooit van een commerciële meeting uit Duitsland met mijn kofferbak boordevol kleine plastic Smurfjes. Zij deed mij stoppen en ik moest mijn kofferbak openmaken. Ze

begreep niet wat al die promotiedingen achterin deden. Ik flapte eruit: 'Iek bèn de tekkenaer van de Smurfèn ...' Het arme mens was zo ontdaan dat ik mocht doorrijden, en sindsdien gebruik ik dat ene zinnetje te pas en te onpas.

Ook in uw albums gebruikt u een vreemd **taaltje. Het Smurfs.**
Dat komt heel handig uit. Kinderen kunnen in hun eigen taalgebruik wat dan ook zeggen door de moeilijke woorden te vervangen door 'smurf'. Ik herinner mij nog van jaren geleden, ergens in *De zwarte Smurfen*, stond een smurf die zei: 'Alweer houthakken? Dat hangt mijn smurfen uit!' Mijn moeder zaliger heeft daar toen heel heftig op gereageerd. Zij vond dat dit niet kon. Terwijl er gewoon stond: 'Het hangt hier mijn ... voeten uit.' Je ziet hoe interpreteerbaar dat is. En het werkt in alle talen.

Maakt u omwille van de vele vertalingen **van uw albums zo weinig echte woordgrapjes?**
Nee. Maar een grote groep lezers zou ze gewoon niet begrijpen. Andere mensen zouden ze niet eens pikken. Het is verbazend waar moeilijk over gedaan wordt ...

Op het gebied van humor**?**
Ook. Maar vooral over de inhoud. De Fransen zijn daar heel erg in. Op een gegeven moment gingen ze zelfs zo ver, dat het je kwalijk genomen werd dat je Belg was. Niets kon. En het 'Comité de Censur' hield argwanend een oogje in het zeil. Hun voorzitster was trouwens Madame De Gaulle. In een strip van *Steven Sterk* kwam het baasje in een kroeg ... Oei! Dat kon niet! Een jongetje in een café? Hemeltje, nee! Ik heb toen gewoon als excuus iets uit mijn duim gezogen over het bestrijden van excessen in cafés. Volstrekte onzin. Maar 't was weer allemaal in orde. Ze slikten het. En ik was weer de 'goeie'. (Peyo komt bijna niet meer bij van het lachen.)

Wat is het mooiste **aan dit beroep?**
Dat je het overal kunt beoefenen. Je tekent op hotelkamers. Op straat, in de natuur ... met een vel papier op je knieën ... Ik heb gewoon geluk gehad dat ik kinderen kon plezieren. Ik ben blij dat ik dit kan doen. Dat ik niet naar de fabriek moet. Geen last heb van stakingen. Niet vroeg op moet ...

U wilt toch niet beweren dat dit wereldsucces puur geluk **is?**
Bwaah, er zijn veel tekenaars die meer talent hebben dan ik, en minder succes. Waaraan ligt dat? Toeval? En kijk maar eens hoe goed sommige anti-helden soms scoren: *Guust Flater*, *Lucky Luke* ...

Maar met de afzet van De Smurfen**, over heel de wereld, moet u toch een meer** nuchtere **kijk op de zaken hebben gekregen?**
(Peyo antwoordt niet op de vraag en gooit het over een andere boeg.) Al in 1959 werden de eerste tekenfilms over De Smurfen gemaakt. De Brusselse studio TV Animation maakte negen korte filmpjes. Pas in '75

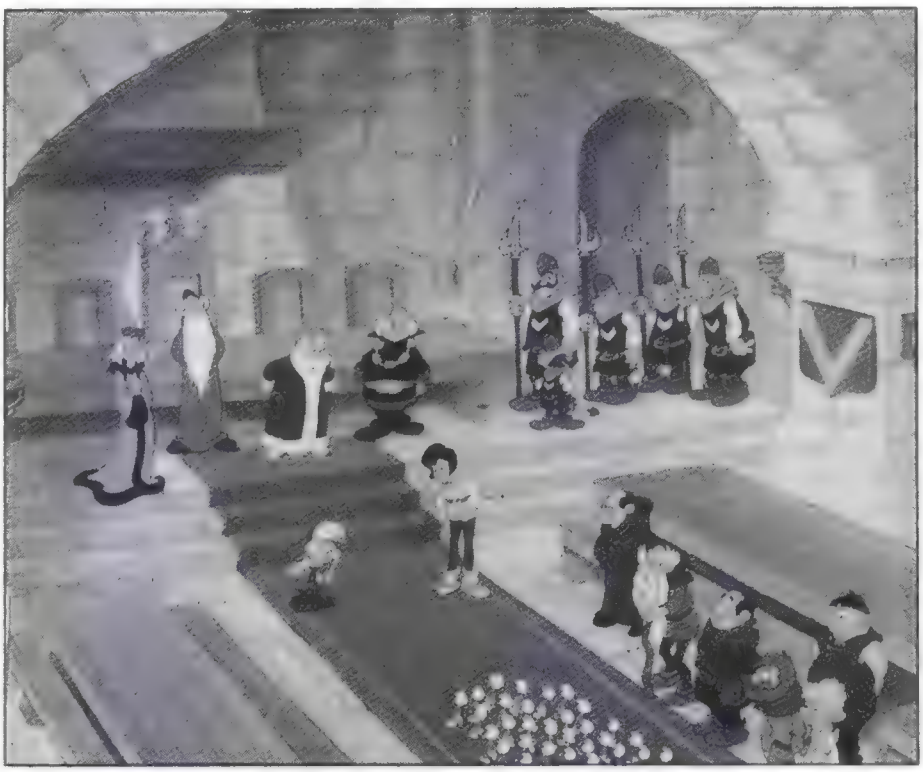

Scène uit *De fluit met zes Smurfen*, een avondvullende tekenfilm van Belvision.

Maar ik geef toe dat je, nu meer dan vroeger, een hele machine nodig hebt om de publiciteitsmolen te doen draaien. En draaiende te houden. Tekenaars zijn veel meer op de hoogte van alles. In mijn tijd was dat allemaal anders. Wij moesten alles zelf uitzoeken en aftasten. Nu wordt er voor alles een contract opgesteld, dat uitvoerig door een advocaat gelezen en gekeurd moet worden. Wij ondertekenden contracten en lazen ze pas nadien. En kregen er dan spijt van ... Uitgevers zijn nu zakenmensen geworden.

kwam de eerste avondvullende tekenfilm. Deze keer door Belvision gemaakt, een zusterbedrijf van mijn huidige uitgever. *De fluit met zes smurfen* werd meteen een groot succes, zodat er nog drie grote films volgend.

Het lijkt of dat allemaal van een leien dakje gegaan is, maar dat is niet zo ...
Neen. Mijn collega en vriend **Yvan Delporte** moest tot zijn schande ondervinden dat film een heel ander medium is dan strips. En Yvan had toch aardig wat ervaring. **Maurice Tillieux** worstelde bij voorbeeld een tijdlang met het probleem hoe de Smurfen moesten klinken. Hoe moest de stem van een Smurf zijn? Een vraag die we heel slim moesten proberen op te lossen, want in die tijd was er ook sprake van plaatjes, die samen met een boek verkocht werden. De kinderen konden dan lezen en meteen ook het verhaal horen. De stemmen moesten dus raak zijn. En overtuigend.
Maar dat is een probleem dat wel vaker opduikt. Op dit moment hebben ze in de States bij voorbeeld last om de Marsupilami van **Franquin** van een stem te voorzien.

KWAKUIT DAN MAAR
OH! DE STER! HALLO! FIJN DAT U ME HEEFT LATEN ROEPEN!
ER IS MAAR ÉÉN DING DAT IK JAMMER VIND IK MIS DE MIDDERNACHTMIS!
DE MIS JE NIET, PIRREWIET!
OH NEE! WE ZIJN TOCH VEEL TE VER VER... HEE! WAT GEBEURT ER? IK...
HEE 'GEWELDIG' IK BEN WEER IN HET KASTEEL!
BEN JE DAAR! HET IS BIJNA MIDDERNACHT. WAAR WAS JE?
EVEN GAAN WANDELEN
EN SINDSDIEN WUIFT EEN KLEINE KEREL ELKE AVOND VANUIT ZIJN RAAM NAAR DE STERREN DE MENSEN BEGRIJPEN HET NIET, MAAR PIRREWIET WENST ZIJN STER 'N GOEIE NACHT.
EINDE

FOTO WIM VAN GOETHEM / HET LAATSTE NIEUWS

Het beest práát in de strips niet eens. En dat kon volgens de Amerikanen niet. Hoe moet hij klinken? En wat moet hij zeggen? Niet gemakkelijk ...

In eerste instantie reageerde alleen Europa **enthousiast op uw avondvullende tekenfilms. Hoe zijn uw blauwe figuurtjes dan over de Grote Plas geraakt?**

Dat is een heel verhaal ... Het was eigenlijk een samenloop van omstandigheden. Op een dag werd de aandacht van een Amerikaans zakenman getrokken door een pluchen Smurf. Hij was op rondreis door Europa en hij vond ze zo leuk dat hij ze wel in z'n eigen speelgoedwinkels wilde verkopen. Het dochtertje van de grote baas van NBC – het televisiestation – zag zo'n pluchen ding in één van die winkels en wilde het grappige wezentje kopen. Haar vader zag meteen wat de aantrekkingskracht van de Smurfen was en rook geld. Een paar maanden eerder had hij ze nog afgewezen maar nu was hij opeen geïnteresseerd. Hij kwam er snel achter waar die blauwe dingen vandaan kwamen en was meteen bereid om een eerste reeks tekenfilms te produceren. Die werden gemaakt in de studio's van **Hannah** en **Barbara**, de makers van *The Flintstones* en *Tom & Jerry*. Het sloeg zo goed aan dat meteen werd besloten om nog meer afleveringen in elkaar te draaien. Ondertussen zijn er 256 episodes uitgezonden.

Maar het grote internationale succes hoeft u niet alléén het hoofd te bieden. Uw zoon en dochter behartigen uw zaken.

Het groeide mij uiteindelijk allemaal boven het hoofd. Het was gewoon te veel werk voor één man. Véronique, mijn dochter, heeft een gevoel voor merchandising. Daarom heb ik dat overgedragen aan haar. Op dit moment lopen ongeveer 2000 contracten. Je vindt ongeveer alles met afbeeldingen van de Smurfen erop. Het enige dat nog niet bestaat is Smurfen-wc-papier, maar onlangs nog heeft een fabrikant gevraagd, of ik het hem wilde zeggen, als ik ooit op het idee zou komen om het te laten maken.

En uw zoon houdt zich meer bezig met de artistieke **supervisie?**

Thierry heeft inderdaad de grafische produktie en de scenario's onder zijn hoede. Hij werkt met vier tekenaars. Zij werken mijn schetsen zorgvuldig uit en zetten ze in inkt. Ik schrijf de scenario's samen met mijn zoon. Ik besteed de helft van mijn tijd aan de tekst en de andere helft aan het uittekenen. Hij is een lastige baas. Ze noemen hem een 'enmerdeur', een lastpost. Maar alleen als hij het niet hoort. Anders noemen ze hem een 'schtroumpfeur'.

Maar het schijnt dat ik ook niet gemakkelijk was. Walthéry, Derib, Wasterlain en Gos zijn bij mij begonnen. Maar ze erkennen allemaal dat ze bij mij wat geleerd hebben, en zijn daar trots op.

M'N SMURFJES ZIJN IN DE HELE WERELD BEKEND! EEN MAATSCHAPPELIJK FENOMEEN!
KIJK, MET ZO'N AANTREKKELIJKE VERPAKKING WORDT HET OMLOOPEN VAN EEN VOORBEHOEDSMIDDEL EEN GENOEGEN.
SORRY, IK BEDOELDE VOORBEHOEDSMIDDEL! BEROEPSAFWIJKING HI HI HI!
EN DE KOPER VAN ZO DOZEN PYOX C. CONDOOMS ONTVANGT GRATIS M'N NIEUWSTE ALBUM "WIE SMURFT, MOET OP DE BLAREN ZITTEN", WAARIN DIT NETELIGE PROBLEEM BEHANDELD WORDT

Optreden van Peyo en z'n Smurfen in *Spettertje, Haar eerste wip van Yann en Bodart.*

En mijn vrouw kleurt dan uiteindelijk de tekeningen in. Zo leveren wij samen per week twee pagina's af.

U houdt het echt allemaal angstvallig bij, hè?

Iemand moet die zaken toch in de gaten houden. Wat had je gedacht van 'piraten'? Bijna dagelijks komen we dingen tegen die illegaal gemaakt zijn. Dat gaat van afgrijselijke groene pluchen namaaksmurfen tot Oosterse stripboeken vol misvormde Smurfen die één of andere taaltje brabbelen. Normaal onderzoeken we dat allemaal. Maar soms ... zoals dit ... – Peyo grijpt in een enorme vitrinekast vol afzichtelijke dingen die allemaal wel ergens op een Smurf lijken. Hij haalt er een piepklein glazen blauw dwergje uit – ... dit is een uitzonderlijk stuk. Van deze glazen figuurtjes worden er zó weinig gemaakt. Hooguit vijf per dag. Meer kan de glasblazer niet aan. Ze zijn namelijk met de mond geblazen. En niet bedoeld om er grof geld mee te verdienen. Dan laten we het maar zo. Maar anders wordt er meteen een advocaat op gezet. (De man smurft even met zijn hand en gaat weer zitten.)

Uitgeverij Lombard doet flink zijn best om uw nieuwe album onder de aandacht te brengen. Er doen hardnekkige geruchten **de ronde dat u het nodig zou hebben.**

Ach, de ene keer zou ik geen geld meer hebben. De andere keer – zoals een Brusselse Franstalige krant schreef – zou ik de op twee na rijkste man van België zijn. Als dat laatste werkelijk zo zou zijn, zou ik hier niet zitten, maar met al mijn geld ergens op Hawaï. Maar daar zou ik mij waarschijnlijk ook niet gelukkig voelen. Zo alleen ...

Het heeft er een lange tijd op geleken dat uw Smurfen alleen nog maar op de tv te zien zouden zijn. Waren ze op hun lauweren aan het rusten?

O neen. Ik maakte voor dat grote succes alleen maar korte verhalen. Het nieuwe album is meteen een lang verhaal van 44 pagina's. De tekenfilms waren eigenlijk alleen voor kinderen bedoeld; en ze hebben dan wel enorm bijgedragen tot de populariteit van de Smurfen, maar ik heb erg mijn best gedaan om een verhaal te maken dat echt in de smaak valt van jeugd tussen 7 en 77 jaar.

Het nieuwe album gaat over een Geldsmurf. Een ander gerucht wil doen geloven dat u door dat geweldige succes een financieel expert **bent geworden en vanuit die kennis inspiratie hebt geput. Is dat zo?**

Het toeval wil dat mijn vader wisselagent was. Als ik hem opgevolgd had, zat ik nu waarschijnlijk in de gevangenis van Sint-Gillis. Ik heb absoluut geen verstand van geld.

U hebt er toch maar mooi een album over gemaakt. En zèlf het scenario geschreven.

(Een beetje van zijn à propos ...) Euh ja, je hebt ... me ... vastgepraat. Wat moet ik hierop antwoorden? Ik heb gewoon een satire willen maken op onze samenleving. De Smurfen leefden gelukkig. Ik wilde gewoon laten zien hoe ze zouden reageren op geld. Een beetje zoals de onderontwikkelde stammen in Australië, de Aboriginals. Het boek is eigenlijk niet alleen voor kinderen bedoeld. Het is een satire op de financiële wereld. (Hij beseft dat hij zichzelf tegenspreekt en er valt een stilte.)

Of hoe geld ook voor problemen **kan zorgen?**
Ja. Met het uitvinden van het geld moet de Luie Smurf werken voor de kost, de Lolsmurf moet betaald worden voor zijn flauwe grapjes en sommige Smurfen worden rijk over de rug van anderen. Ze worden geconfronteerd met jaloezie, kwaadaardigheid en hoogmoed. Heel herkenbaar, denk ik, want iedereen kent wel een luiaard, een chef of een harde werker. Maar uiteindelijk is het bij de Smurfen toch het gezond verstand dat zegeviert. Dit is een boodschap naar de jeugd: vriendschap is belangrijker dan rijkdom.

Een heel sterke, satirische rol speelt de Smurfin. Zij verzorgt de zieke Grote Smurf. Zij poetst, maakt eten klaar ... maar wordt niét betaald.
Dat is een beetje een eerbetoon aan mijn verpleegsters. (Peyo sukkelde al jaren ernstig met zijn gezondheid. AL) Zij doen voortreffelijk werk maar krijgen geen loon naar werken. Dat brengt mij trouwens bij het thema van mijn volgend Smurfenalbum, *Le Schtroumph Médicin*, dat iets met ziek zijn te maken zal hebben. Het thema is ooit eerder in een tekenfilmpje gebruikt, maar nog niet in albumvorm.

FOTO WIM VAN GOETHEM HET LAATSTE NIEUWS

U bent al met een nieuw album bezig?
Ik ben altijd enthousiast in de weer. En het publiek vroeg altijd meer albums. Ik ben dus inderdaad al weer druk bezig.

Als ik vraag of ik de tekeningen mag zien, ontwijkt Peyo de opmerking met: 'Het publiek vraagt gewoon meer Smurfen. Maar ik wil méér tekenen dan dat alleen. Daarom heb ik nu de draad weer opgepakt van mijn favoriete reeks Johan en Pirrewiet. *Het gaat over de laatste inval van de Tartaren.'*
Hij zegt het met zo'n gespeelde grijns op zijn gezicht, dat ik sterk ga twijfelen aan wat hij beweert. Temeer omdat hij er historisch drie eeuwen naast zit.
'En', gaat hij met blinkende pretoogjes verder, 'er komt ook een nieuw Steven Sterk*-album dat zich in het filmmilieu zal afspelen.'*
Meer mag ik blijkbaar niet weten. Maar met een klein complimentje is de spraakwaterval blijkbaar gemakkelijk weer op gang te krijgen.

Uw laatste album is erg sterk. Maar waar komt uw nieuw enthousiasme **vandaan?**
Ik heb het verhaal met heel veel plezier geschreven en getekend. Ik heb de indruk dat ik met de zelfde inzet heb gewerkt als in het begin van mijn carrière. De lezers van mijn strips zullen nog versteld staan. Vele fans zullen een stripmaker herontdekken die creatiever is dan voorheen. Ze zullen nog veel helden van vroeger tegenkomen, waarop ze al lang zaten te wachten. Geregeld hoor ik dat oudere stripfans vol weemoed spreken over de albums van vroeger. En dan rijst iedere keer de vraag waarom de reeksen zo vroegtijdig werden afgebroken. Ik zoek nu weer aansluiting met lezers van jaren geleden. Maar ik heb natuurlijk ook een hoop nieuwe lezers. Ik ben al 35 jaar bezig. De kinderen die lang geleden mijn strips lazen hebben nu zelf kinderen. Een tweede generatie lezers. Als dat zo doorgaat, zal ik kunnen zeggen dat ik drie generaties lezers heb.

Net als ik denk dat Peyo opnieuw van wal wil steken met weer een oud verhaal, kijkt hij op de klok en schrift duidelijk. Hij moet dringend weg. Een medisch onderzoek dat hij geregeld moet ondergaan. Op een kiese manier ontwijk ik het thema, maar hij maakt er zelf grapjes over. Zonder er evenwel om te lachen. 'Het spijt me. Ik moet echt weg. Inspiratie op gaan doen voor mijn volgend album ...'

Peyo wordt in 1928 in Brussel geboren. Hij heeft een Engelse vader en een Waalse moeder. In 1945 (hij is dan dus 17) werkt hij aan een korte film en maakt figuurtjes die als aanzet tot de Smurfen gezien kunnen worden.
Twee jaar later verschijnen in de Brusselse Franstalige krant 'La Dernière Heure' de eerste verhalen van Johan en Pirrewiet.
In 1949 publiceert 'Le Soir' (ook een Franstalige Brusselse krant) de gags van Poesie.
Het weekblad Robbedoes (uitgeverij Dupuis) steekt in 1952 van wal met De nederlaag van Basenau, *het tweede album van ridder Johan.*
Pirrewiet verschijnt pas twee jaar later ten tonele.
In het album De fluit met zes smurfen *(1958) duikt een vreemd blauw volkje op dat een jaar later een eigen leventje gaat leiden in solo-albums:* De Smurfen.
Steven Sterk, *het sterkste jongetje ter wereld, komt in 1960 op de proppen met zijn eigen serie albums, die zal doorlopen tot 1978.*
In 1961 start alweer een nieuwe reeks: Jakke en Silvester.
De Belgische posterijen besluiten in 1984 om een Smurfenpostzegel te maken.
Kort daarna laat Vader Abraham zijn gesmurfte plaatjes los op Europa en Zuid-Amerika.
De tekenfilmpjes van Amerikaanse makelij veroveren de wereld en in 1988 verschijnt het eerste album dat afgeleid is van een film: De Smurfjes.
Peyo maakt nog drie strips voor zijn eigen uitgeverij Cartoon Création.
Het laatste album –De Geldsmurf– *verschijnt bij Lombard in 1992.*

POSSE

Er waart een heuse 'posse' door de stripwereld in Nederland. Met het Wilde Westen heeft deze posse echter niets van doen. Wel met het uitgeven van een gelijknamig stripblad dat staat voor *Publishers Of Strange Stories in Extremo*. **Posse biedt de lezer inderdaad andere koek dan het doorsnee-stripverhaal. Het zeker niet amateuristisch ogend blad, waarvan inmiddels vier nummers zijn verschenen, is tegendraads, prikkelend en origineel. De kwaliteit van het tekenwerk is verrassend hoog te noemen en verbetert nog met ieder nieuw nummer. Voor de redactie van Stripschrift reden genoeg om twee van de initiatiefnemers,** Theo V. **en** Cees K., **in Amsterdam op te zoeken.**

door

RIK SANDERS en **HARRY WIBIER**

Laten we bij het begin beginnen. Hoe is Posse **tot stand gekomen?**

Theo: Posse begon eigenlijk als een geintje. Vrienden van ons wilden een stripbijlage voor hun blad Gluur. Januari 1992 vroegen zij aan mij en **Cees S.**, een ander redactielid en tekenaar, of wij zo'n bijlage wilden samenstellen. Onze eerste gedachten gingen uit naar **Gabriël K.** Hem kenden wij via een feestje waarbij de muren ondergekladderd mochten worden en waar uiteindelijk fraaie striptekeningen van zijn hand bij zaten. Gabriël deed graag mee en al snel ontmoetten we nog meer enthousiastelingen. In anderhalve maand tijd draaiden we de eerste Posse in elkaar. Het resultaat was zo bemoedigend dat we besloten Posse zelf uit te brengen.

Cees: Na het eerste nummer is Posse een serieuze aangelegenheid geworden. We hebben het blad ondergebracht bij een stichting en aan Het Raadsel gevraagd de distributie te regelen. De redactie bestaat momenteel uit een vijfmanschap. Behalve **Theo V.**, **Cees K.**, **Cees S.** en **Gabriël K.** is ook **Marcel V.** redacteur.

Welke inspiratiebronnen **hebben aan de oprichting van Posse ten grondslag gelegen?**

Theo: De inspiratie hebben we geput uit strips die de laatste tijd in Nederland niet meer voorkomen en te typeren zijn als cross-overs tussen alternatieve en gewone strips. Posse biedt ruimte om deze strips te plaatsen. Bij het ontstaan van Posse hebben we geen bepaald voorbeeld voor ogen gehad. Wel kijken we met bewondering naar de opzet en uitstraling van een blad als Raw van **Art Spiegelman**. Wellicht dat zoiets ook in de toekomst voor ons blad is weggelegd.

Dagboek in stripvorm van Helena Klacocar Vukcic uit Bosnië-Herzegowina.

Jullie zijn als vriendenclub **begonnen. Inmiddels bestaat er een groeiende schaar van tekenaars die in jullie blad publiceren, waaronder** *Gabriël Kousbroek*, *Thomas Noordhoek*, *Floris Oudshoorn*, *Cees Koldijk*, *Dadara* **enzovoort. Hoe komt de redactie aan deze tekenaars en welke** argumenten **hanteert zij bij de definitieve keuze van strips voor een nummer van Posse?**

Cees: We benaderen zelf mensen die wij interessant vinden, zoals Thomas Noordhoek. Verder melden zich gegadigden aan die geïnteresseerd zijn geraakt na het kopen van Posse of door mond-tot-mondreclame. Daarnaast hebben we in een aantal kranten en tijdschriften advertenties geplaatst waarin we tekenaars opriepen materiaal in te sturen. Het niveau van deze inzendingen heeft ons verrast. We hadden naar aanleiding van die advertenties veel onbruikbaar werk verwacht – iedereen denkt tenslotte dat hij kan tekenen – maar dat viel reuze mee.

Theo: De keuze om bepaalde strips in Posse op te nemen komt voort uit het samenspel van de vijf redactieleden en gebeurt op uiterst subjectieve gronden. De redactie hanteert geen vaststaande scheidslijnen tussen wat goede en slechte strips zijn. Zoiets is voor ons onwerkbaar gezien de grote verscheidenheid van strips die in Posse staan. In principe schuwen we niets: geweld, zwarte humor, absurditeiten, levensvraagstukken: Posse brengt het in beeld en liefst zo veelzijdig mogelijk. Hoogstens geldt de regel dat de redactie alleen strips plaatst waar ze zelf voor 100% achterstaat. Dus geen racistische lectuur en pornostrips.

Het publiek waar we op mikken speelt natuurlijk ook een rol bij het uitkiezen van de strips voor ons blad. Het publiek, dat wij willen aanspreken, bepaalt zelf welke strips leuk zijn en laat zich niet door grote namen leiden. Onze doelgroep loopt in de stripwinkel rond met vijftig gulden op zak en is niet automatisch gericht op de nieuwe *Suske en Wiske* of *Asterix*. Zij wil waar voor haar geld en is op zoek naar interessante stripverhalen. Wij denken dat Posse in deze behoefte voorziet.

***MC Melk en King Klomp*, van Dadra uit Polen, samen met Remco Kalkman.**

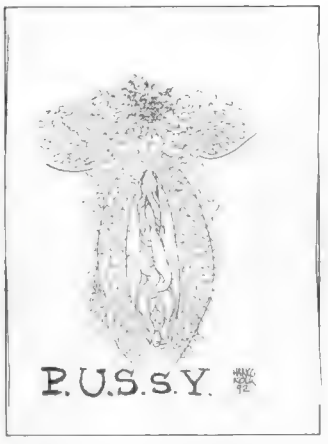

Boven, In Posse 4 zitten twee inlegvellen met plaatjes van ondermeer Hanco Kolk en Aloys Oosterwijk.

***Links, Fret van Gobbel*, dit stuk venijn treedt regelmatig op in Posse.**

***Onder*, Strip van Gonzalo uit Chili over zijn kijk op het Amsterdamse leven.**

In Posse zijn ook strips van buitenlandse tekenaars opgenomen. Hoe komen deze contacten **tot stand?**

Cees: Plaats een oproep voor stripmateriaal in de krant en je ontvangt post uit alle windstreken! Stripfanatici, die zo'n advertentie lezen, geven dit namelijk door aan tekenaars in het buitenland. Zo kregen we een brief uit Canada met fantastisch mooi werk bijgesloten. De afzenders, **Alex Lafleur** en **Simon Bosses**, hadden via een kennis in Nederland een Posse ontvangen. Hun verhaal is onder hun gemeenschappelijke pseudoniem **Mille Putois** in nummer vier geplaatst.

Theo: Ook zoeken buitenlands tekenaars, die in Nederland verblijven, contact met ons. In het derde nummer van Posse staan bij voorbeeld bijdragen van **Gonzalo** (Chili), **Baharuddin Mat Yunus** (Maleisië) en **Helena Klacocar Vukcic** (gevlucht uit Bosnië-Herzegovina).

Hoe is Posse tot nu toe ontvangen?

Theo: Er bestaat in de stripwereld veel waardering voor ons initiatief en dit geldt voor zowel striplezers, stripmakers als stripwinkeliers. We hoeven ons niet te beklagen over een gebrek aan belangstelling. Ons eerste nummer hebben we in samenwerking met Professor Ich gepresenteerd, toch een respectabele en bekende Amsterdamse stripspeciaalzaak. En nummer vier is in stripwinkel Obelix ten doop gehouden. Helaas nog niet in klinkende verkoopcijfers.

Beschouwen jullie Posse als een amateurblad?

Cees: Nee, het grote verschil met amateurstripbladen is dat wij een professioneel redactiebeleid voeren. We kunnen organiseren, stellen eisen aan de inhoud en vormgeving van Posse en adviseren tekenaars. Wij hebben sommige mensen uitgelegd waarom hun strip niet goed genoeg was voor publikatie. Meestal nemen ze onze adviezen ter harte en komen daarna met een nieuw, beter verhaal.

We voelen ons meer verwant met iemand als **Marcel Ruijters** dan met allerlei amateuristisch in elkaar gedraaide stripblaadjes. Hij neemt net als wij de moeite stripverhalen op een serieuze manier uit te geven.

Staat Posse een bepaald doel **voor ogen?**

Theo: Groter, dikker, beter, goedkoper en kostendekkend: daar willen we met Posse naar toe.

Cees: We willen niet op één lijn blijven vastzitten. Ons streven is een steeds beter wordend blad: elk nieuw nummer moet het voorgaande overtreffen. De lezer moet telkens weer verrast blijven worden.

Op de volgende vier pagina's kunt u kennismaken met Posse. Er zijn bijdragen opgenomen van tekenaars die regelmatig in Posse publiceren. Behalve deze selectie heeft de redactie van Posse voor onze trouwe Stripschrift-abonnees een nog te vouwen en te knippen mini-Posse gemaakt die speciaal voor hen als bijvoegsel aan dit nummer is toegevoegd.

Posse is een uitgave van Stichting To the Point, Kinkerstraat 20hs, 1053 DV Amsterdam, telefoon 020-6162952. Losse nummers zijn te koop in de betere stripwinkel. Jaarabonnement (4 kwartaalnummers): stort f35 / Bfr.700 (inclusief portokosten) op ABN AMRO-bankrekening 54.51.11.277 ten name van Posse, Amsterdam onder vermelding van 'Lezer Stripschrift'. De eerste 50 nieuwe abonnees (vóór 10 mei 1993) krijgen de nummers 1, 2 en 3 gratis (zolang de voorraad strekt). De portokosten van deze gratis nummers, die f6 / Bfr. 120 bedragen, moeten wel worden betaald!

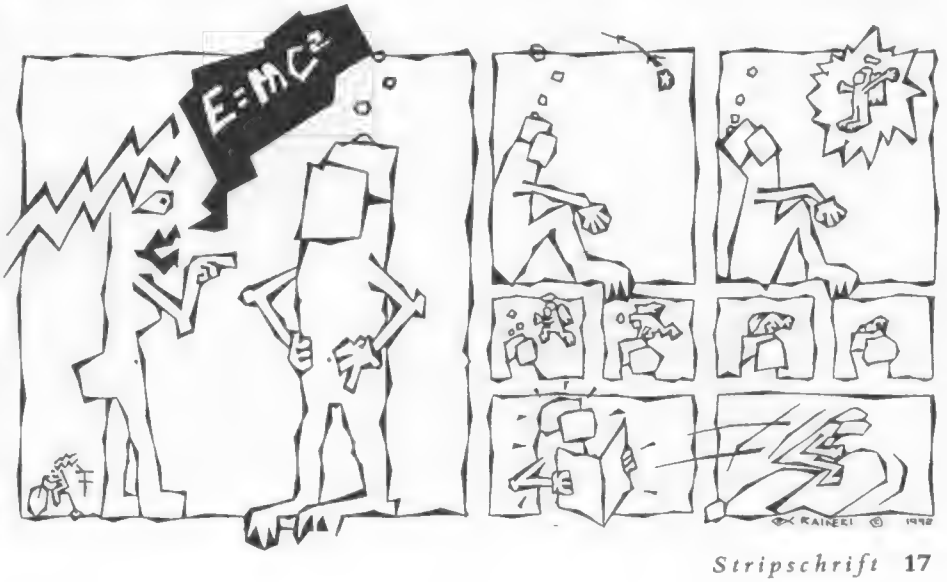

FLORIS OUDSHOORN

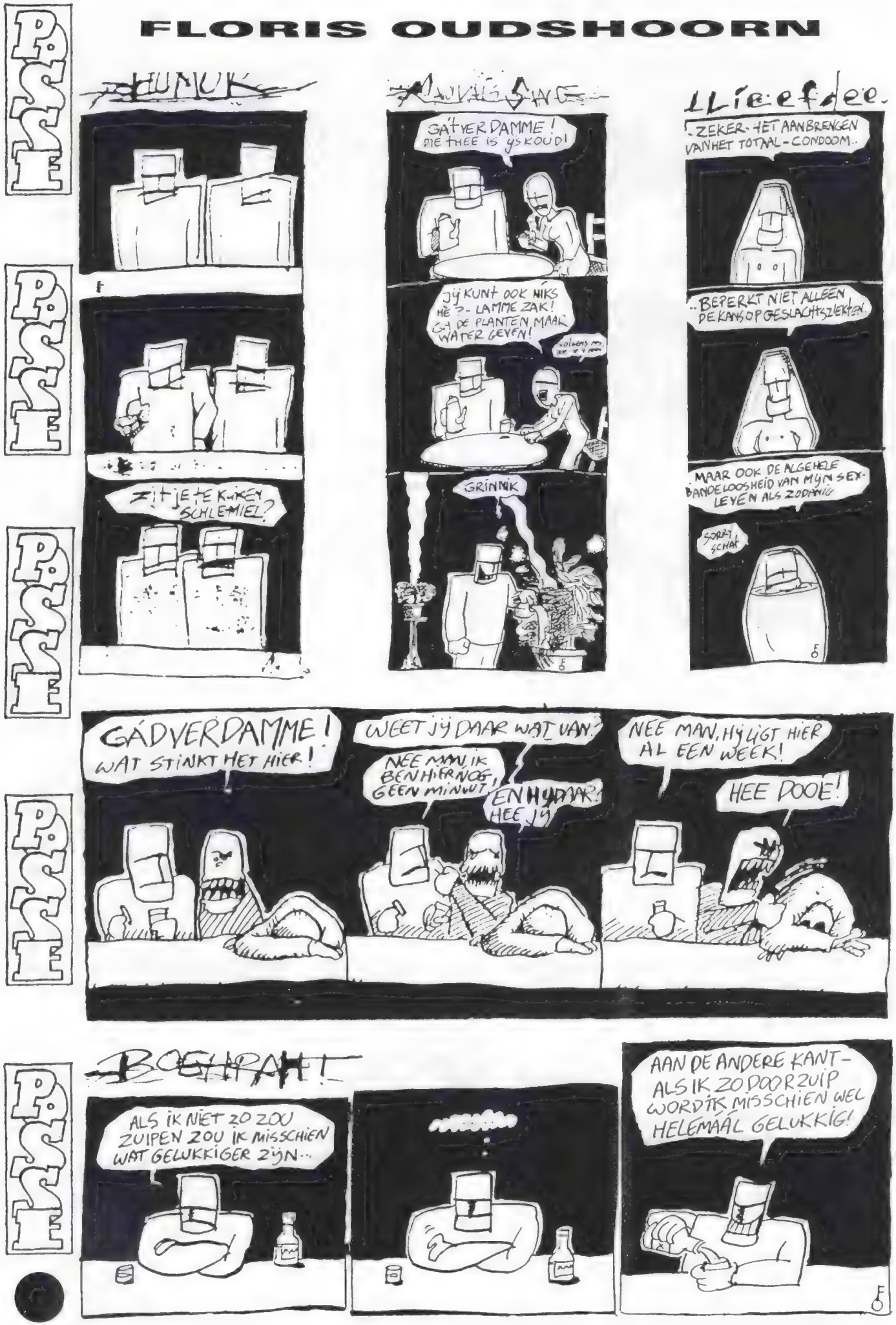
PSSST
PSSST
PSSST
PSSST
PSSST
ZIT JE TE KIJKEN SCHLEMIEL?
GRINNIK
GA'T ER DAMME! DIE THEE IS JS KOUD!
JIJ KUNT OOK NIKS HÈ?- LAMME ZAK! GA DE PLANTEN MAAR WATER GEVEN!
LIEFDE
..ZEKER HET AANBRENGEN VAN HET TOTAAL-CONDOOM..
..BEPERKT NIET ALLEEN DE KANS OP GESLACHTSZIEKTEN..
MAAR OOK DE ALGEHELE BANDELOOSHEID VAN MIJN SEX-LEVEN ALS ZODANIG
SORRY SCHAT
GADVERDAMME! WAT STINKT HET HIER!
WEET JIJ DAAR WAT VAN?
NEE MAN, IK BEN HIER NOG GEEN MINUUT!
EN HIJ DAAR? HEE JIJ
NEE MAN, HIJ LIGT HIER AL EEN WEEK!
HEE DOOIE!
ALS IK NIET ZO ZOU ZUIPEN ZOU IK MISSCHIEN WAT GELUKKIGER ZIJN...
AAN DE ANDERE KANT- ALS IK ZO DOOR ZUIP WORD IK MISSCHIEN WEL HELEMAAL GELUKKIG!

THOMAS NOORDHOEK

MILLE PUTOIS

HI THERE I'M THE FLU IN YOU! DAMN YOU SNEEZED HARD I WAS SLEEPING IN MUCUS THAT HERE I AM!
NO!
PLOTCH
WORKS BETTER THAN SYRUP!
WHAT THE HELL?
QUIET!
WELL YOU'RE HERE TO STAY STUPID GERM!
TALES OF THE GRAVEDIGGER
I GOT THE FUCKIN
AAAA
HOW DO YOU EXPECT ME TO WORK WITH THIS GOD SNIF DAMN...
AAAAHH! UMF!!
TCHOU!
TCHOU!

FOAM DRIPS THE MADNESS
漫画
Gods Vicious Babies

Het weekblad Kuifje houdt zeer binnenkort op met bestaan en dat is een gebeurtenis die bredere achtergronden heeft. De oorzaak ligt niet alleen in een slechte verkoop en de gevolgen blijven niet beperkt tot het verdwijnen van weer een stripblad. Integendeel, het verscheiden van Kuifje lijkt te maken te hebben met ontwikkelingen bij de uitgeverij die weer samenhangen met de algehele malaise in de stripwereld. De gevolgen zijn dat enkele stripseries te snel hun einde vinden en tekenaars hun werk vroegtijdig moeten laten rusten. Lombard zit vol met plannen voor de toekomst, maar is er na het verdwijnen van Kuifje nog wel een Lombard? Volgens enkele Nederlandse tekenaars, die voor het Belgische bedrijf hebben gewerkt, niet.

LOMBARD

stripuitgeverij in neergang

door

HARRY WIBIER

***Viva Zapapa* van Peter de Smet.**

Het bericht dat Kuifje gaat verdwijnen kwam voor velen niet echt als een verrassing; het rommelt al langer bij de uitgeverij. De geruchtenstroom kwam op gang in 1986 met de overname van het uitgeversconcern door *Média Participations*. Deze financier is een holding van *Groupe Ampère pour l'édition* die zich 'het uitgeven van alle boeken en publikaties met een religieus of opvoedend karakter' tot doel stelt. In 1988 wist Média Participations ook nog een meerderheidsbelang te verkrijgen in Dargaud, de uitgever van *Lucky Luke*, *Asterix* en voorheen van het blad Pilote-Charlie. Nu lijkt het erop dat de geldschieters tot de conclusie zijn gekomen dat strips toch niet het beste middel vormen om de christelijke leer over te dragen. Waarom zou Kuifje anders, ondanks de ruime financiële middelen van de investeerders, ophouden met bestaan? **Peter de Smet**, die de strip *Viva Zapapa* voor Lombard heeft getekend, ziet het als volgt: 'De essentie van het verhaal is dat een groep zwaar katholieke (haha) financiers dacht leuk de jeugd te gaan bekeren met stripjes met een stichtelijke boodschap. Maar op een gegeven moment hebben ze besloten de prioriteiten te verleggen en geen geld meer in de uitgeverijen te stoppen. Op dat moment werd het natuurlijk pijnlijk duidelijk dat er verlies werd geleden.' Een woordvoerster van Lombard zegt echter niets te weten van een dichtgedraaide geldkraan. Over de toekomst van de uitgeverij vertelt zij dat de vrijgekomen fondsen van Kuifje gebruikt zullen worden voor albumpromoties. Lombard voegt volgens haar zelfs nieuwe strips toe aan haar assortiment: onder andere een nieuwe stripserie van **Walthéry** en nieuwe albums van *Buddy Longway*.

Dick Matena heeft twee verhalen voor Kuifje getekend, *Van Gogh en Gauguin* en *Mozart en Cassanova*. Hij gaat er vanuit dat Lombard niet lang meer in zijn huidige vorm zal bestaan: 'Dat kan een jaar of anderhalf jaar duren. Ze gaan die zaak waarschijnlijk terugbrengen naar vier of vijf man. Lombard wordt gewoon een label. Dargaud is net in hetzelfde gebouw getrokken. Dargaud is nu de baas.' Dargaud Benelux, ook gefinancierd door Média Participations, is inderdaad sinds kort op het zelfde adres gehuisvest. Op de vraag of beide bedrijven hun zelfstandigheid zullen behouden luidt het antwoord van Lombard: 'Ja.'

Een blik op het aanbod van Belgische uitgeverij leert dat zij nooit strips heeft aangeboden die net als *Asterix*, *Suske en Wiske* of *Kuifje* cultureel erfgoed zijn geworden. Dat

***Gauguin en Van Gogh* van Dick Matena.**

zijn de stripseries die altijd wel genoeg aftrek bij het publiek vinden om de minder goed verkopende strips te kunnen ondersteunen en zo de verliezen te beperken. Geen kwaad woord over *Rik Ringers* maar, laten we eerlijk zijn, commercieel gezien is die serie niet zo'n succes als die van *Guust Flater*. Dat zou verklaren waarom Lombard vorig jaar wijlen **Peyo** in huis heeft gehaald die met zijn *De Smurfen* al wel een succesvolle serie had lopen. Raadpleegt men echter de afdeling public relations van de uitgeverij dan krijgt men te horen dat Peyo Lombard heeft uitgekozen en niet omgekeerd.

Nederlanders bij Lombard

Met de komst van **Rob Harren** naar het Belgische Lombard, in 1983, was er iets zeldzaams gebeurd: Nederlandse tekenaars kregen dankzij deze nieuwe algemeen directeur de mogelijkheid in de gesloten Belgische stripwereld te publiceren. Sommige van deze voor Belgen nieuwe produkten liepen goed, andere wat minder. Maar of hun strips nou goed verkochten of niet, nadat Rob Harren een jaar geleden bij de uitgeverij wegging vertrokken ook de meeste Nederlandse tekenaars. **Jack Staller** – tekenaar van de pilotenserie *The Black Hawk Line* – en **Paul Teng**, die samen met scenarist **Vladimir Volkoff** in de vorm van *Sint Vladimir* een strip heeft die uitermate goed in de stijl van Kuifje past, zijn nu nog de enige Nederlandse tekenaars die voor Lombard werken.

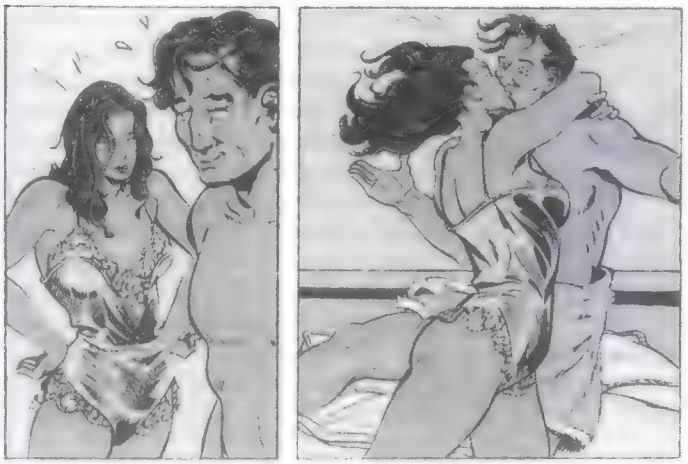

Boven, *Sint Vladimir* van Paul Teng.

***Links, Claudia Brücken* van Minck Oosterveer.**

***Onder, In de put* van Teun Berserik.**

Zo heeft de Lombard een jaar geleden de serie *Claudia Brücken* gestopt waarvan de tekeningen door **Minck Oosterveer** werden gemaakt. Schrijver **Willem Ritstier** zegt daarover: 'De serie is gewoon gestopt omdat Lombards centen op waren. In eerste instantie hebben ze de meeste Nederlandse en Vlaamse tekenaars eruit gewerkt en nu wordt er flink in het Franse gedeelte gesneden. We waren bezig aan een nieuw deel van Claudia Brücken, *Operatie Sneeuw*, maar dat is op twee pagina's na niet afgekomen. Lombard heeft het meeste werk betaald, dat wel, maar er zitten natuurlijk ontzettend veel werkuren in zo'n ongepubliceerd album en van de vier delen die we gemaakt

hebben waren we hier het meest tevreden over.'

Het verhaal van *Operatie Sneeuw* gaat over een diefstal bij een chemisch bedrijf waarbij een belangrijke floppydisk verdwijnt. Wanneer twee van de drie inbrekers de dood vinden en de laatst overgebleven boef naar het zuiden van Frankrijk vertrekt raakt Claudia Brücken via een vriendin, die tevens de vriendin van de inbreker blijkt te zijn, bij de misdaad betrokken. Op de vraag of er nog kans op bestaat dat dit avontuur gepubliceerd zal worden antwoordt **Ritstier**: 'Nee, we horen niet bij Big Balloon dus de kans dat de serie ooit wordt voortgezet is miniem. Je weet hoe klein Nederland wat dat betreft is.'

Net als Willem Ritstier en Minck Oosterveer heeft ook **Dick Matena**, de maker van *Van Gogh en Gauguin*, een jaar geleden afscheid moeten nemen van Lombard: 'Ik heb twee boeken voor ze gemaakt en toen was het op.' Rob Harren had Dick Matena in eerste instantie aangetrokken voor een nog op te starten stripblad voor volwassenen dat Lombard zou gaan uitgeven. Toen bleek dat Lombard deze plannen niet realiseerde heeft hij er voor gezorgd dat Dick Matena's werk in Kuifje terecht kwam. 'Daar waren ze in wezen niet geschikt voor,' zegt Matena daar nu over. 'Toen Harren wegging heeft Lombard waarschijnlijk besloten dat zij die verhalen voor Kuifje niet meer nodig had. En zonder voorpublikatie direct een album uitgeven is de politiek van Lombard niet.'

Ook **Peter de Smet** is een jaar geleden weggegaan: 'Ik had kunnen blijven maar gezien de slechte ontwikkelingen zag ik er weinig heil in om nog tijd en energie in werk voor de uitgeverij te stoppen.' Op de vraag wat nu de toekomst van *Viva Zapapa* is antwoordt hij: 'Dat weet ik niet. Ik had de serie uit mijn hoofd gezet en begin er pas nu weer over na te denken of ik er mee door wil gaan en wat de mogelijkheden voor die strip zijn.'

Een andere tekenaar die niet meer voor Lombard werkt is **Teun Berserik**. Hij kreeg in eerste instantie de kans zijn talenten uit te leven in *In de Put*, een kort verhaal dat bijna twee jaar geleden in Kuifje heeft gestaan (nummer 1991/13). Lombard was dermate enthousiast dat zij hem een nieuw contract aanbood voor een lang verhaal. Een paar maanden later stuurde Berserik de eerste pagina's daarvan op en hij werd aangemoedigd in dezelfde stijl door te gaan. Toen hij uiteindelijk zijn werk inleverde wilde Lombard het lange verhaal, een spionagestrip, echter niet meer hebben. Op de vraag of het bewuste verhaal, *De Touwcode*, ooit nog gepubliceerd zal worden antwoordt de tekenaar: 'Ik ben al aan een volgend verhaal bezig. Ik heb *De Touwcode* laten liggen omdat ik het na de verwikkelingen met Lombard een beetje besmet vindt geraakt.'

Het goede nieuws is dat **Jack Stallers** *The Black Hawk Line* gewoon blijft bestaan, zij het dat deze niet meer in Kuifje voorgepubliceerd zal kunnen worden: 'Er is geen enkele sprake van dat de serie zal worden afgebroken.' zegt de tekenaar, 'Integendeel, Lombard heeft mij nieuwe contracten aangeboden om met *The Black Hawk Line* door te gaan. Ik denk dat men wel tevreden is met die serie.'

Contracten

Voordat **Willem Ritstier** de vraag beantwoordt of hij nog royalties krijgt over de albums van *Claudia Brücken* die nu nog bij Lombard verschijnen, vertelt hij eerst dat hij van Lombard een brief heeft gekregen waarin stond dat al zijn albums in de dump terecht komen. 'En wat wij dan krijgen?' zegt hij, 'Ik denk dat als de constructie Lombard is afgebroken we van de royalties nog maar heel weinig zullen zien.'

De andere tekenaars hebben geen brief ge-

had waarin Lombard meldt dat hun stripalbums in de ramsj terecht komen. Het enige dat **Dick Matena** vreemd vindt heeft dan ook niets met dumpverkoop te maken. Nadat hij twee goedlopende boeken voor Lombard heeft gemaakt verbaast de tekenaar zich erover dat de uitgeverij hem niet heeft benaderd voor een derde album: 'Dat is het enige probleem dat ik met de uitgeverij heb gehad.' Verder is er wat Matena betreft niets aan de hand. 'De mensen van Lombard rekenen netjes hun royalties af. Ze hebben me altijd keurig, wat heet, goed betaald. Ik heb geen problemen met ze.'

Over de afrekening van Lombard die hij samen met tekenaar Minck Oosterveer heeft gekregen zegt **Willem Ritstier**: 'Bij ons vond ik het al een bodemprijs. Wij zaten op zo'n zeshonderd gulden (ongeveer twaalfduizend frank) per pagina, inclusief tekst, en daar moesten de kosten voor de inkleuring nog vanaf. Dat zijn eigenlijk prijzen waarvoor je normaal geen freelance tekenaar in beweging krijgt. Een inkleuring kost namelijk al snel *f* 125 / Bfr.2500. Ik vind dat eerlijk gezegd nog laag. Voor die prijs zou ik geen pagina inkleuren.'

Teun Berserik kreeg voor zijn lange verhaal *De Touwcode* helemaal geen geld: 'Ik ben met mijn spullen naar Lombard gegaan en wist niet beter dan dat ik daar een paar pagina's achter zou laten en uitbetaald zou worden. Maar nee hoor, de mensen daar zeiden dat het zware tijden waren en begonnen bezorgd te kijken. Lombard vond het wel erg mooi wat ik had gemaakt maar wist niet wat ze er mee moest: "Neem het maar weer mee naar huis en we bellen u wel terug en misschien kunt u dan wat anders proberen." Ik was overrompeld.'

Peter de Smet: 'De eerste stap die Lombard zette was het terugbrengen van de paginaprijzen. Er is een bijeenkomst in Brussel geweest – waar ik overigens niet bij was, want toen zag ik het al niet meer zitten – waar gezegd werd dat de paginaprijs terug ging naar ongeveer *f* 150 / Bfr.3000. Je kon meer krijgen, maar dat werd dan beschouwd als royaltyvoorschot. Nou, dan kan ik zelfs uitrekenen wat je inlevert. Daar kun je niet voor werken.'

Teun Berserik kreeg nog het aanbod om aan een kort verhaal voor Kuifje te werken. In dat geval moest hij wel opnieuw beginnen en de eerste twintig bladzijden van zijn op verzoek van Lombard gemaakte, lange verhaal onbetaald laten rusten. Over de paginaprijs die hij in dat geval zou krijgen zegt hij: 'Ik kreeg wel een nieuw contract aangeboden waarin sprake was van een voorschot op de royalties. Maar dat had ik nooit afgesproken met Rob Harren. Ik wilde gewoon een contract dat in die lijnen voortging, maar dit was niet mogelijk.' De tekenaar heeft inmiddels via een advocaat van de uitgeverij een schadevergoeding voor zijn onbetaalde pagina's gekregen.

Paul Teng werkt nu aan een verhaal over de Russische middeleeuwen dat voorlopig nog in het weekblad Kuifje kan verschijnen. Net als Teun Berserik heeft hij onlangs een nieuw contract onder ogen gekregen waarin ook hij, in plaats van een vaste paginaprijs voor de voorpublikatie, een voorschot op de royalties van de albums krijgt. 'Maar voorlopig is dit nog niet aan de orde omdat ik al een contract had en dat blijft gewoon nog even doorlopen.' zegt Paul Teng. Van enige verontwaardiging over het nieuwe aanbod is niets bij hem te merken: 'De prijzen zijn net als bij vorige contracten opengelaten en nog vatbaar voor onderhandeling.' **Jack Staller**, de andere nog voor Lombard werkende tekenaar, heeft ook nieuwe contracten aangeboden gekregen. Hij heeft daarover geen klachten. Ook voor hem geldt dat de aangeboden contracten geen betrekking hebben op een nog lopend stripavontuur en hij wordt voorlopig nog niet betaald in de vorm van een voorschot op de royalties. Lombard gaat blijkens deze getuigenissen in ieder geval in de toekomst wel bezuinigen op de paginaprijzen en de royalties.

Rob Harren, de ex-algemeen directeur van Lombard die de meeste Nederlandse tekenaars naar België heeft gehaald, geeft voorlopig, met het oog op een nog lopende rechtszaak tegen de uitgeverij, geen commentaar.

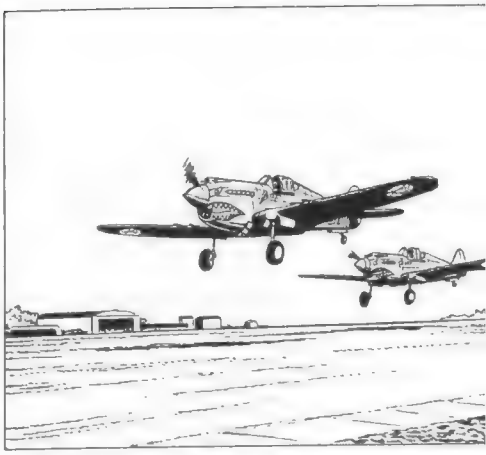

Pagina 5 uit het nog te verschijnen album *The Blac*

Strook uit *Alexander Nevski*, het nieuwe verhaal van Paul Teng en Vladimir Volkoff.

Censuur

Nu Dargaud Lombard stukje bij beetje dreigt op te slokken, vraagt de striplezer zich wellicht af wat de invloed van de katholieke financiers op de stripverhalen zelf is. Enkele betrokken Nederlanders reageren op de vraag of er tijdens hun dienstverband sprake was van sturing of censuur. **Willem Ritstier** beweerde drie jaar geleden in een interview dat hij tot dan toe niets van sturing of censuur had gemerkt. Nu hem gevraagd wordt of dat sinds die tijd zo is gebleven antwoordt hij: 'Wij zijn er al een jaar uit dus censuur hebben wij nooit gehad.' **Paul Teng** geeft een antwoord van gelijksoortige strekking. 'Het enige verhaal dat ik voor Lombard heb getekend had een

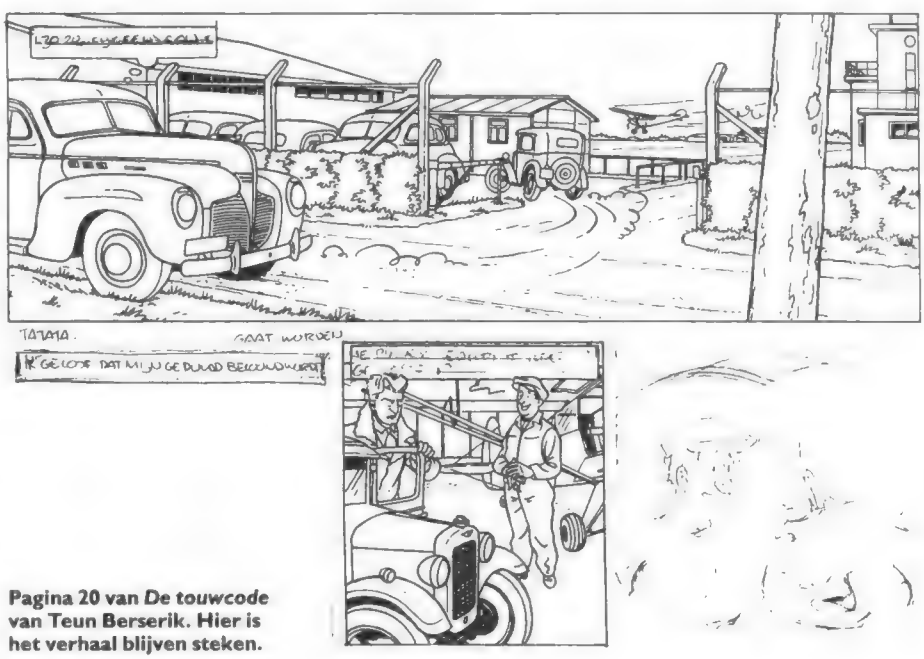

Pagina 20 van *De touwcode* van Teun Berserik. Hier is het verhaal blijven steken.

***Hawk Line, Een laatste stunt* van Jack Staller.**

religieus onderwerp en ook al was het Russisch-orthodox, censuur speelde bij voorbaat niet mee,' zegt hij. Ook **Dick Matena**, **Jack Staller**, **Teun Berserik** en **Peter de Smet** ondervonden niets van de invloed van Média Participations en eerstgenoemde tekenaar zegt alle vrijheid te hebben gekregen die hij wenste. Wat dat betreft lijkt er dus nooit een reden voor ongerustheid te zijn geweest. Enigszins ironisch is wel, dat Paul Teng dit jaar de prijs voor de beste christelijke strip in de wacht wist te slepen in Angoulème.

Afscheid

'Ik moet zeggen dat ik toch schrok van het verdwijnen van Kuifje,' laat **Peter de Smet** zich ontvallen. **Paul Teng** zegt over de brief die het vertrek van Kuifje aankondigt: 'De ondergang van Kuifje is heel spijtig. Ik ben met het blad opgegroeid dus het gaat me aan mijn hart.' 'Het is niet erg dat een blad als Kuifje weggaat maar er komt meestal zo weinig voor terug' is de mening van **Teun Berserik**. En **Dick Matena** stelt: 'Het vervelende is dat met het weggaan van de bladen de beginnende tekenaars problemen krijgen. Die kunnen in ieder geval niet meer via de bladen publiceren. Maar aan de andere kant, Kuifje deed daar al niet zo vreselijk veel aan. De meeste bladen doen dat niet meer. Dat is te riskant. De markt is veranderd. Maar een ramp? Er is al jaren een ramp. Alle uitgeverijen gaan beroerd.'
Al met al kan in ieder geval worden gesteld, aan de hand van de constructie in de nieuwe contracten, het vroegtijdige einde van enkele stripseries, het dumpen van minder goedverkopende albums en het verdwijnen van Kuifje, dat het niet goed gaat bij Lombard. De uitgeverij zit nu in de hoek waar de klappen van de inzakkende stripmarkt voelbaar zijn en wringt zich in rare bochten om door te kunnen gaan met het uitgeven van strips. Hoe lang nog?

Literatuur:
- *Noël Ummels, 'Tussen paus en porno', Stripschrift, jaargang 22, nummer 9, p. 10-14.*

(Met dank aan Rik Sanders)

Bits&Pieces

Kloof

Bij mij zit geen sticker tegen ongeadresseerd drukwerk op de brievenbus. En die komt er ook niet op. Al die leuke dingen die ik dan zou moeten missen. Nee hoor. Vandaag een Lekturama-drukwerkje. Ik ga er eens even recht voor zitten. Want: 'Vandaag komt onze hele stripfamilie op bezoek!' zo meldt Lekturama-directeur Angela van de Koppel-Twaalfhoven.
Onze Angela ziet het helemaal zitten.
'Alleen de allerbeste strips vindt u bij uitgeverij Lekturama' babbelt de baas van deze V&D-dochteronderneming.
Prachtig. Ze hebben vast een goede selectie gemaakt. Hoef ik niet echt meer zelf te denken, zo mijmer ik. Ik roep snel mijn kinderen en gezamenlijk lezen we de brief in de folder.
'In de allermooiste uitvoering' snerkt Koppeltje verder 'verpakt in een extra luxe jasje'.
Er gaat een klein rood lampje bij me branden, maar ik zet door.
'Kennismaken met zo'n schitterende collectie is altijd een feest. Geheel vrijblijvend kunt u elk boek inkijken'.
De hele familie Bits gaat eendrachtig voor de bijl. We geven ons over aan Angela Twaalfhoven. We schuiven met z'n allen zenuwachtig nog wat dichter naar elkaar toe, zodat ieder achter de gesloten folder zit. Op zoek naar 'de hele stripfamilie' van Lekturama. M'n kinderen kunnen bijna niet meer wachten met het invullen van de bestelbon. Voor Klepzeiker of De familie Doorzon. Zelf wil ik dolgraag Gilles de Geus. En de nieuwste Stamgasten. Plus nog een koppeltje Bilal.
Daar gaat de folder open.
WAT? Wat is dit nu? Is dit een hele stripfamilie? Nee! Dit is voor de vroege VUT-ters die jeugdsentiment in de kast willen. Dit is een in kunstleer gevat stripbejaardenhuis. Wat een ingebonden ellende.
Eén van de kleine Bitsjes vraagt teleurgesteld: 'Pap, wie is dat ventje met die O-benen en die cowboyhoed'?
'Oh, dat is Lucky Luke. Opa Bits heeft die albums nog verzameld, destijds', antwoord ik terughoudend.
'Hé, pa, ik heb ook zo'n oude Morris' zegt mijn andere zoontje, terwijl hij een versleten autootje uit een bak graait.
'Nee, deze striptekenaar heet Morris' lach ik hardop.
Ja, diezelfde Morris die, dolend van scenarist naar scenarist, onlangs bij de dood van Peyo zei: 'De oude school, hè' en 'Ik voel de hete adem in mijn nek'. Zo bejaard is Lucky Luke. Een stripheld wiens schaduw reeds dood is.
Maar de rest bij Lekturama is niet anders. Guust Flater. De laatste strook verscheen een generatie geleden. Sindsdien is Franquin zo gek als een deur. Moet ik mijn koters voorliegen en vertellen dat deze meneer speciaal grapjes voor hen maakt? Nee toch!
'Dubbel leuk', brult Angela, als ze probeert Robbedoes en Kwabbernoot te slijten. Dit is dus echt erg. Ik heb nog Robbedoesalbums van MIJN overgrootvader geërfd.
Jan, Jans en de Kinderen dan? 'Het leukste gezin' zwijmelt Angela. Mijn kinderen struikelen op school over de scheidingen en de LAT-relaties. Laat maar zitten. Jan Kruis zit al jaren creatief te vegeteren in Zuid-Drenthe. Catootje Kruis maakt inmiddels zelf al albums. Maar Jan, Jans. Dat hoort thuis in de Libelle-hunebeddenreeks. In een grijs kaftje met gepermanente krulletjes.
De Lekturamafamilie wordt gecompleteerd met Kuifje, Suske en Wiske en Asterix. Hergé, Vandersteen en Goscinny. Dood. Allemaal. Morsdood. En geen één van hen is in de wieg gesmoord! Ook dat nog.
'Pap. Evermeulen die ken ik wel. Maar wie is Everzwijnen' sart de kleinste Bits. Na zoveel generatiekloof archiveer ik vermoeid het Lekturama-vod verticaal in de prullenbak. M'n kinderen beur ik op met een tientje. Voor de laatste Doorzon. Bij de sigarenboer op de hoek.
Alle LP's van vroeger zijn door platenmaatschappijen op CD gezet. Lekturama zet kartonnen albums van toen, om in kunstleren kaftjes. En mikt op het leeghalen van de weldoorvoede portemonnaie van vijftigers.
Er komt helemaal geen stripfamilie op bezoek. Je gaat zelf op bezoek. In een stripmausoleum met hoge entreeprijs. Met gratis spruitjes- en andijvielucht.

Ben Bits

AGENDA

t/m 2 mei
Expositie '(Voor)beeldige vrouwen', Visie van cartoonistes op de hedendaagse vrouw met onder meer Elly Holzhaus, Yvonne Kroese, Jolet Leenhouts en Sylvia Weve, Stichting Amazone (020-6279000), Singel 72, Amsterdam.

t/m 6 mei
Expositie Lorenzo Mattotti, Galleria Tommaseo, Via del Monte 2/1, Triëst, Italië.

t/m 7 mei
Expositie 'Politiek in prent', Tweede Kamer der Staten-Generaal, Lange Poten 4, 's-Gravenhage.

t/m 9 mei
Expositie Watch, Abdij van Vorst, St.Denijsplein, Brussel, België.

t/m 22 mei
Expositie Mark Beyer, Galerie Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam.

t/m 23 juni
Expositie 'De Belgitude van Hergé', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

t/m 31 augustus
Expositie 'De woelige wereld van Jan Sanders', Nederlands Scheepvaartmuseum, Kattenburgerplein 1, 1018 KK Amsterdam.

2 mei
3e Brabant Strip (info: (0932)(0)16-236597), Zaal Het Bad, Leuven, België.

17 mei t/m 22 juni
Expositie 'Politiek in prent', Provinciehuis Noord-Holland, Dreef 3, Haarlem.

18 mei t/m 20 juni
Expositie Jan Bosschaert, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

22 mei
Jan Bosschaert en Marc Legendre signeren, Het Land van Langvergeten, Nieuwe Ebbingstraat 19, Groningen.

27 t/m 30 mei
Expositie Lorenzo Mattotti, Comic Salon, Deichtorhalle, Hamburg, BRD.

27 t/m 30 mei
Expositie 'Erotic Art' van Varenne, Erotik Art Museum, Bernhard Nochtstrasse 69, Hamburg, BRD.

29 t/m 31 mei
6e Internationale Salon voor het Beeldverhaal, Stadhuis, Kortrijk, België.

1 t/m 6 juni
Marché international du film d'animation et des programmes pour enfants, Annecy, Frankrijk.

1 t/m 30 juni
Expositie 'Dupuis Vrije Vlucht', Boekhandel Donner, Lijnbaan 150, Rotterdam.

5 juni t/m 28 augustus
Expositie 'Alice in Rotterdam' over Alice in Wonderland in onder andere strips en cartoons, Gemeentebibliotheek Rotterdam, Hoogstraat 110, Rotterdam.

6 juni
51e Algemene Ledenvergadering van Het Stripschap (inclusief ruilbeurs + algemene boekenmarkt), Bibliotheek, Diezerstraat 80, Zwolle.

10 t/m 13 juni
10e Stripfestival van Sierre, Sierre, Zwitserland.

18 juni t/m 31 oktober
Expositie 'De Flintstones', Speelgoed- en Blikmuseum, Deventer.

22 juni t/m 10 oktober
Expositie 'Luchtvaart en strips', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

27 juni
Stripfestijn, Scheffersplein, Dordrecht.

3 juli t/m 5 augustus
8e Nederlands Cartoonfestival, Muziekcentrum Frits Philips, Winkelcentrum Heuvel Galerie, Eindhoven.

17 juli t/m 8 augustus
8e Stripfestival van Koksijde, Koksijde, België.

12 oktober t/m 5 december
Expositie 'Tekenaars uit Quebec', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

15 t/m 17 oktober
De Stripdagen, Turfschip, Breda.

11 en 12 december
Stripgidsdagen, De Warande, Turnhout, België.

Franquin

Niet voor één gat te vangen

door

ANTON HERMUS

In het klassieke *Robbedoes*-**album** *Het masker der stilte* **(1955) heeft** Franquin **een gedenkwaardige scène neergezet: een vijftal katten wendt het achterste naar de lezer toe, de brutale poepgaatjes uitdagend zichtbaar (blz. 18). De Marsupilami keert zich vol plaatsvervangende schaamte en tamelijk onthutst af.**

Dit is natuurlijk een hyperrealistische invulling van het begrip stoelgang, en daardoor van de hoogste zeldzaamheid, want elke verwijzing naar de schaamstreek diende met name in de Rooms-Katholieke plaatjesverhaaltjesblaadjespers van de vijftiger jaren pertinent te worden ontkend. (Zo werd **Franquin** eens vriendelijk te verstaan gegeven een vijgeblad voor het kruis van een Griekse adonis te vergroten.)

Was **Franquin**, de begenadigde karikaturist die hij per slot van rekening was – en die er nooit voor terugdeinsde autoriteitengedrag

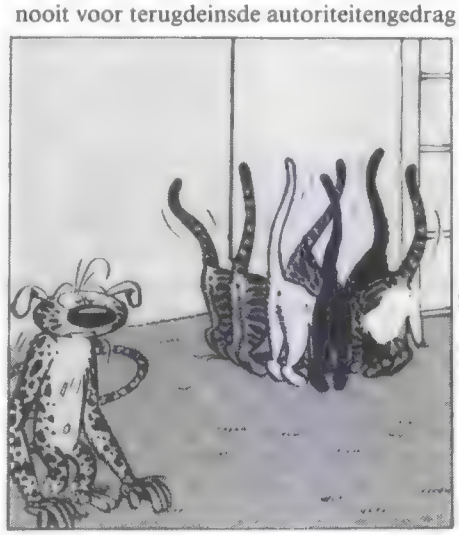

Het masker der stilte, pagina 18

en kleinburgerlijke moraal te hekelen – dan wellicht dermate anaal-gefixeerd dat hij in onderhoudend slapstick de verleiding niet kon weerstaan realistische puntjes op de i te zetten? Doorbrak hij misschien een taboe? (Overigens, maar dit terzijde: in een splashpanel op blz. 47 van dit meesterlijke album – en door de blauwneuzen van Dupuis onopgemerkt gebleven – neemt een corpulente heer voor het venster van autodealer Quick een kantoorjuffertje achterlangs te grazen … millimetergeneuk misschien van mijn kant, maar ik zeg: close reading!)

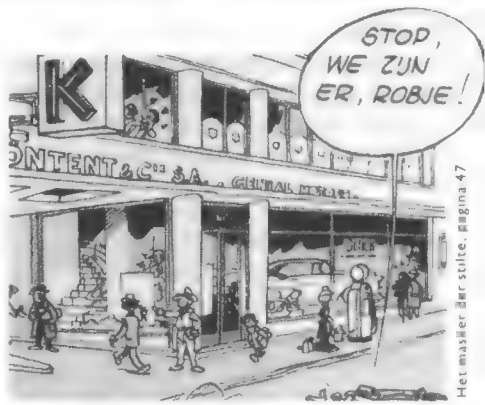

Het masker der stilte, pagina 47

Reeds zes jaar eerder gunde **Franquin** trouwens de aandachtige lezer al een blik in de peilloze diepte van een kattegat – of ook wel 'koeieoog', zoals **Paul Geerts** Wiske in de mond legt in een strandscène in *De dappere duinduikers*; zie namelijk *Robbedoes bij de Pygmeeën* in het album *4 avonturen van Robbedoes* (blz. 52).

Ik blijf me verbazen. Dit herhaaldelijk onverhuld uitbeelden van een dierlijk aarsgat is des te vreemder als je bedenkt dat de censuur er destijds heette voor te waken dat de geïllustreerde kinderpers zou verworden tot een podium voor een idioom van scabreuze aard. Slechts aan een verregaande beroepsdeformatie moet het dan ook te wijten zijn dat, naast een volslagen blindheid voor talrijke gevisualiseerde godslasteringen, **Franquin** weg kon komen met een reeks spijsverteringskanaalopeningen die er niet om liegt. Aldus bakende hij voorgoed zijn territorium af in de annalen van het beeldverhaal.

HEMELLIEF, ARTHUR, DIE MIJNHEER ROBBEDOES VAN HIERBOVEN BRENGT EEN WILD BEEST IN HUIS! ARTHUR!.. HIJ ZAL VAN ONS HUIS EEN DIERENTUIN MAKEN!..
DENK JE JA?

Vier avonturen van Robbedoes, pagina 52

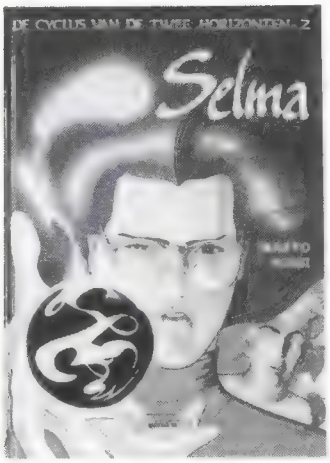

De cyclus van de twee horizonten 2: Selma

(Collectie Metro 19)
Makyo & Rossi
Oranje 1992
ISBN 90-6661-191-X (h.k.)
ISBN 90-6661-192-8
Prijs f24,95 / Bfr.450 (h.k.)
f 9,95 / Bfr.190
(50 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

Volgens het Egyptische Dodenboek bestaan er drie parallelle werelden: de benedenwereld, de aardse wereld en de bovenwereld. De jonge Tsjech Jordan zet de speurtocht naar het bestaan van het hiernamaals voort na de dood van zijn mentor, professor Mirliade. Het boek 'Verhandeling over de twee horizonten' vormt de sleutel. Hierin staat beschreven hoe men met behulp van bepaalde technieken de drempel van de dood kan overschrijden, de twee werelden kan bezoeken om daarna weer tot leven te komen. Om dit boek te bemachtigen reist Jordan naar Frankrijk. Tegelijkertijd doen zich in zijn directe omgeving vreemde, bovennatuurlijke verschijnselen voor die in verband staan met de parallelle werelden. Mensachtige monsters bedreigen zijn leven. Slechts geholpen door een mysterieuze parel verweert hij zich tegen de gevaren die zijn pad kruisen.
Mystieke fantasy is een thema dat snel tot zweverige onzin kan leiden waarbij de lezer het spoor volledig bijster raakt. Maar weinigen is het gegeven deze materie op een geloofwaardige en boeiende wijze te behandelen. Doordat *De cyclus van de twee horizonten* zich tegen een realistische achtergrond afspeelt en niet in een fantastische wereld, blijft dit verhaal van **Makyo** overeind.
Een ander sterk punt zijn de hoofdrolspelers, die worden neergezet als mensen waarmee je je gemakkelijk identificeert. Hoogtepunt van deze serie zijn zonder meer ook de tekeningen van **Christian Rossi** en de prachtige inkleuring. Rossi komt duidelijk uit de school **Jijé/Giraud** voort, maar heeft een persoonlijke manier van vertellen ontwikkeld die grafisch erg aantrekkelijk is. Zijn decors zijn goed gedocumenteerd en zijn schaduwwerking is uitmuntend. Vakmanschap van de bovenste plank. Het wachten is op het laatste deel van deze trilogie waarin de andere wereld aan de zoekenden geopenbaard zal worden.

MN

****

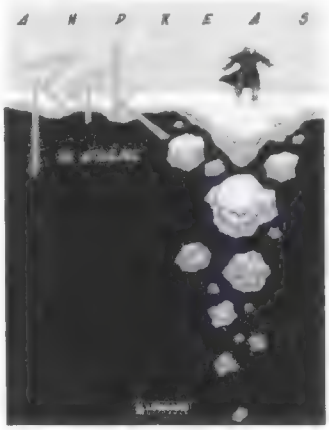

Rork: De afdaling

Andreas
Lombard 1992
ISBN 90-6421-929-X
Prijs f22,95 / Bfr.420
(56 pagina's, kleur, h.k.)

Goed, het boek heet *Rork: De afdaling*, maar de titel *Andreas: De supervormgever* was zeker zo gerechtvaardigd geweest. Want veel meer nog dan dat zijn held een avontuur beleeft, leeft tekenaar / scenarist **Andreas Martens** zich als altijd uit in zijn experimentele tekenavonturen. Strip als speelgoedje van de artiest. Of het publiek ook beter wordt van zijn uitgaven, zal Andreas andermaal een zorg te zijn.
Rork is het enige personage om wie Andreas een serie bouwt, dit ondanks of dankzij zijn haardos als een natte dweil. Nu gaat deze paranormaal (buitengewoon) begaafde figuur op onderzoek uit in een mysterieus ruimteschip. Om de haverklap trekt hij conclusies, die de lezer als stille getuige niet bij machte is te trekken. Ziehier de pijnlijke kloof tussen Rork en zijn volgers. Een lezer kan zich niet met de held identificeren en wordt evenmin gegrepen door diens belevenissen, doordat hij er eenvoudigweg niet bij betrokken wordt. En zeg nou niet, lieve doordenkertjes, dat Andreas het allemaal zo bedoeld heeft en dat het juist daarom zo briljant is. Het werkt niet en voor het zo dunne avontuur wordt geen alternatief geboden om *De afdaling* intellectueel gezien interessant te maken.
Maar misschien heb je er al genoeg aan om je aan Andreas' supervormgeving te vergapen.

NU

**

Maankop, de golventemmer: De onzichtbare kathedraal

Boucq & Jodorowsky
Casterman 1992
ISBN 90-303-8088-8
Prijs f29,90 / Bfr.495
(108 pagina's, kleur, h.k.)

François Boucq heeft een oeuvre dat vele hoogtepunten kent en het mag gerust gerekend worden tot de top van de Europese strip. Naast de albums die hij zelf heeft geschreven, zoals *In de binnenlanden van het alledaagse* en *Pedagogie van het trottoir*, gaat hij voor het langere, 'serieuze' werk samenwerkingsverbanden aan met scenaristen. Zo schreef de Amerikaanse schrijver **Jerôme Charyn** *De vrouw van de tovenaar* en *Duivelsmond*. Verantwoordelijk voor zijn laatste album is **Jodorowsky**, bekend van zijn vele scenario's voor **Moebius**.
Het album opent met een paar beladen spreuken: 'Wee hem die zijn rijk sticht in bloed en zijn stad bouwt op onrecht, want hij zal verzwolgen worden door

het geweld ...' en 'Niet met kracht, niet met macht, maar met de geest ...' Hierbij rijst de vraag of dit citaten uit de bijbel zijn of dat het levenswijsheden van de auteur zelf betreft. De spreuken leiden de teneur van het verhaal in.
Het eiland Damanuestra heeft zich afgesloten van de buitenwereld en wordt met ijzeren hand geregeerd door de Kondukator. Van tijd tot tijd wordt het eiland overspoeld door reusachtige vloedgolven. Wanneer een dansende figuur wordt waargenomen tussen de golven breekt de pleuris uit. Hij wordt beschouwd als een bedreiging voor de status quo. Hij zou de ontevreden, onderdrukte bevolking wel eens tegen de huidige machthebber kunnen opzetten. Aldus begint een klopjacht op Maankop, de golventemmer.
Al snel wordt duidelijk dat de auteurs met dit album een eigentijds protestschrift hebben willen maken. Onderwerpen die de revue passeren zijn milieuvervuiling, fascisme, de kerk, subculturen en bordelen. Daarnaast is er duidelijk een religieuze ondertoon te bespeuren. Er zijn tal van symbolen en verwijzingen waarvan Maankop het meest treffende voorbeeld is. Als ware hij de zoon van God zelf (niemand weet waar hij vandaan komt) danst hij op het water, overleeft allerlei aanslagen en heeft hij bovennatuurlijke krachten.
De onzichtbare kathedraal is een fabel met hele scherpe kantjes. Er zitten duidelijke shockeffecten in. Bijvoorbeeld als een walvis samen met haar ongeboren jong op een ziekmakende manier wordt afgeslacht door vissers die vervolgens de hand aan zichzelf slaan om lichaamsdelen te offeren aan hun voorouders. Ook de special effects zijn van

Hollywoodachtige allure. Maar nooit voel je enige sympathie voor de hoofdrolspelers. Ze krijgen nergens diepte en worden volledig opgeofferd aan het verhaal. Jodorowsky misbruikt om zijn parabel over de samenleving te kunnen vertellen. Volgens zijn visie is er maar één uitweg uit de poel van verderf en dat is weer te gaan geloven in de Heilige Geest. Hallelujah!
Boucq weet als geen ander weer prachtige beelden te toveren. Hij laat zien dat je geen miljoenen dollars nodig hebt om visueel indrukwekkende verhalen te vertellen. Tegelijk bevestigt hij daarmee de kracht van het medium.
En Jodorowsky? Hij moet eens ophouden ons lastig te vallen met zijn reli-tick.

MN

**

Drie grijze haren

Hausman & Yann
Dupuis 1993
ISBN 90-314-1541-3
Prijs *f* 22 / Bfr.395
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Literaire sprookjes voor volwassenen is een schaars goed. In de jaren vijftig heeft de auteur **Paul Rodenko** met zeer veel succes zijn erotische interpretatie van duizend en één nacht weergegeven. Daarna werd het op dat front wat stil, alhoewel **Louis Paul Boon** met zijn *Mieke Maaike* een obsceen sprookje van formaat heeft neergezet. In de stripwereld is het niet veel anders gesteld. Als de liefhebber zich concentreert op mythen, legenden en sprookjes, dan blijkt dat de spoeling op dat gebied dun is. Voorliggend stripalbum van **René Hausman** en **Yann** bevat zo'n mythisch verhaal dat reminiscenties wekt aan het Finse epos *Kaivalla*. Het is gesitueerd in een Baltisch land, waar de bevolking sterk lijdt onder de harde hand van een despoot. Na de dood van de tiran stelt een oude magister zijn bevindingen op schrift. Allereerst vraagt hij zich af welk een afschuwelijk geheim de overleden vorst meegenomen heeft in zijn graf, want het is onduidelijk waarom hij zijn onderdanen een groot aantal jaren geleden de tong heeft uitgetrokken. De lezer krijgt dat inzicht als een oude toverkol, die zich ontfermd heeft over een jonge roodharige vrouw, wier verleden voorlopig in nevelen is gehuld, de legende van prinses Sniegolee uit het koninkrijk Isgastis verhaalt. Als het ware is dit een verhaal binnen een verhaal. Deze prinses wenste de eeuwige jeugd te verkrijgen. Daartoe diende zij te paren met een wezen, half demon, half mens. Uit deze verbintenis worden twee kinderen geboren, een jongen en een meisje. Beide kinderen groeien ver van elkaar op. De één als prins, die onder invloed van een tovenaar tot de wreedste daden wordt gebracht, en de ander als het wilde natuurmeisje, dat binnen de invloedssfeer van de kol opgroeit. Uit hun ontmoeting groeit een incestueuze verhouding, waarbij grimlachend wordt gemeld, dat zij lang en gelukkig leefden, want zij hadden geen kinderen.
Het is een prachtige vertelling met een geserreerd taalgebruik. Het aardige is dat er in tegenstelling tot de meeste sprookjes nauwelijks een scheidslijn valt te trekken tussen goed en kwaad. Het is gelijk het teken van Yin en Yang; een beetje van beide loopt over. De semi-realistische tekeningen sluiten naadloos daarop aan. Elke plaat vertelt zijn eigen verhaal en dat is in een woord wonderschoon. Mede door de inkleuring en lettering is dit stripalbum een nominatie waard tijdens de komende Stripdagen.

****

RB

Corto Maltese: Mu, het verzonken continent

Pratt
Casterman 1992
ISBN 90-303-8461-1
Prijs *f* 29,50 / Bfr.550
(176 pagina's, zwart/wit, s.k.)

De gentleman-avonturier van **Hugo Pratt** is weer terug en met hem vele oude bekenden als de besikte, gewetenloze Raspoetin en de van Nietzsche-snor voorziene filosofieprofessor Steiner. Deze keer waagt hij zich in een labyrint dat zijn weerga niet kent. Het heeft een hallucinerende werking en verbindt raadselachtige plekken als oude Maya-tempels en Paaseiland met elkaar. Corto beweegt zich hierin met een onvoorstelbare arrogantie ten opzichte van de eeuwenoude bewoners, af en toe vechtend met gevaarlijke en indrukwekkende tegenstanders.
Het tekenwerk is in de typische Pratt-stijl en die past uitstekend bij de beklemmende, tropische en enigmatische sfeer van het album. Maar, hoe goed de tekeningen ook zijn, het sterkste punt van het avontuur wordt gevormd door het zorgvuldig uitgedachte plot dat in meerdere opzichten aan **Umberto Eco**'s *Slinger van Foucault* doet denken. Zo haalt het schijn en werkelijkheid door elkaar tot er een onontwarbare kluwen is ontstaan en de fantasie, de mythe, niet meer van echt is te onderscheiden. Daarbij verbindt Pratt, net als de schrijver Eco, verschillende historische lijnen met elkaar die voorheen schijnbaar niets met elkaar te maken hadden, aldus een compleet nieuwe geschiedenis makend. Het verhaal ontbeert echter de filosofische diepgang van het bovengenoemde boek om een vergelijking volledig te kunnen doorstaan. Als positieve afwijking stelt het daar wel veel meer vaart en actie tegenover. Als er uiteindelijk iets is dat je op dit boek zou kunnen aanmerken dan is het de absolute voorspelbaarheid van de belangrijkste karakters, de op den duur saai wordende intelligente uitspraken die zij doen en de volmaakte daden die zij verrichten. Dat zijzelf zo prat gaan op hun vermogens maakt hen er alleen maar vervelender op.

HW

***

Lugubere verhalen 2: Het lot van de zwarten

Hicklenton & Mills & Mitchell
Arboris 1992
ISBN 90-343-2370-6
Prijs *f* 9,95 / Bfr.195
(64 pagina's, kleur, s.k.)

Inspecteur Ryan is een gefrustreerde blanke. Hij idealiseert de blanke cultuur en haat de zwarte. Ondertussen verlustigt hij zich wel aan zwarte schonen. Hij kan zich echter alleen maar op een onderdrukkende autoritaire manier tegenover hen opstellen. Een afwijzende houding bekopen de vrouwen met een gruwelijk lot. Ryans getraumatiseerde jeugd is er zeker debet aan dat hij een verknipte geest heeft, maar het mag geen excuus zijn voor zijn daden. Daarbij blijkt ook nog eens dat de vork anders in de steel zit dan de halve waarheden die Ryan zichzelf voorhoudt.
Qua setting en onderwerp is dit lugubere verhaal erg origineel bedacht door **Pat Mills** en **Alan Mitchell**. Maar het griezelen komt minder uit de verf. De gruwelijkheden die in dit album worden begaan komen voort uit politieke wantoestanden en racisme. En over deze thema's gaat het boek dan ook eigenlijk. Daarmee schiet het zijn doel als klassiek horrorverhaal voorbij en introduceert het een andere invalshoek, met politieke horror als thema.
Liefhebbers van het bekende griezelverhaal kunnen hun hart

ophalen aan Ryan die door **John Hicklenton** als een monster wordt afgebeeld: duivelse ogen, een bek vol snijtanden, verwrongen koppen, met veel speeksel uit de mondhoeken druipend. Ook worden we nog getrakteerd op een paar bloederige taferelen die smerig zijn getekend. Meer is er niet voor horrorliefhebbers om hun hart aan op te halen. En daarmee pretendeert het boek iets te zijn wat het in feite niet is. In wezen is het een maatschappijkritisch verhaal dat uitermate geschikt is om gelezen te worden door de onderdrukkers van zwarte Afrikanen. Hen wordt een spiegel voorgehouden, maar ik vraag me af of zij dit boek ooit onder ogen zullen krijgen.

N.B. Dit verhaal verschijnt voor het eerst in boekvorm en werd eerder voorgepubliceerd in het Engelse blad Crisis.

MN

**

Schanulleke 3: Popverdorie

De Rop & Klein (Vandersteen)
Standaard 1992
ISBN 90-02-16487-4
Prijs *f* 5,95 / Bfr.110
(32 pagina's, kleur, s.k.)

Is een kinderverhaal pas dan degelijk wanneer volwassenen geboeid raken, of moeten we eens af van dat door de 18-plussers opgelegde kwaliteitscriterium? Toegegeven, Sesamstraat en Het Klokhuis staan bij menig jonge ouder hoog in het vaandel en in de categorie non-fictie komt het jeugdjournaal op een goede derde plaats. Maar wat zegt dit over het plezier van kinderen bij het zien van zulke verantwoorde programma's? Niettemin gaat het hier over

kwaliteit die de 'he-man's' en 'she-ba's' ver achter zich laat. Waarom dit alles genoemd?
Er is een pretentieloze kinderstrip uitgekomen, die wat mij betreft gewoon leuk is en bij tijd en wijle lekker onzinnig. Gelukkig geen verantwoordelijk en opvoedkundig verhaal en toch van niveau. Moderne ouder, wat wil je nog meer?
In *Popverdorie* van tekenaar **Eric de Rop** en scenariste **Patty Klein** worden per pagina gebeurtenissen uitgewerkt die uit het poppeleven van Schanulleke gegrepen zijn. Schanulleke is de onafscheidelijke pop van Wiske, voor wie dat nog niet wist. Eindelijk krijgt zij nu eens de hoofdrol en ik moet zeggen: dat gaat haar uitstekend af. Het is leuk om de pop van Wiske groot getekend in haar wereldje te zien figureren. (Zou er ooit een album met 'Lampje'-strips uitkomen?). Zij beleeft met haar kameraden Dudul de clownspop en Ponpon de kater lachwekkende avonturen. Je kunt merken dat Patty Klein haar sporen als scenariste reeds verdiend heeft. De paginalange grappen zijn namelijk puntig verwoord en voor volwassenen ook leuk, hoewel sommige grappen voor de laatsten wellicht iets te flauw zijn.
De uitgave van dit derde deel uit de Schanulleke-serie is in de bekende Willy Vandersteen-layout, om het maar zo te zeggen. De vergelijking met *Suske en Wiske* dringt zich hierdoor natuurlijk op. Schanulleke lijkt ook qua gezichtsuitdrukking op haar 'moeder'. Maar ach, wat maakt het uit, een kniesoor die daarop let. *Popverdorie* is een aardige strip voor kinderen geworden, ik vraag mij alleen af waar tekenaar en scenarist die oenige titel vandaan hebben gehaald.

AD

**

Loup Durand: Daddy 1 en 2

(Collectie BD Ecrivains 5 en 10)
Follet & Durand
Lefrancq 1991 en 1992
ISBN 90-71987-28-0 (deel 1)
ISBN 90-71987-43-3 (deel 2)
Prijs *f* 11,50 / Bfr.230 per deel
(56 pagina's, kleur, s.k.)

Op 11 juli 1934 pleegt de bankier Von Gall, na te zijn gemarteld door de Nazi's, zelfmoord. Tevergeefs heeft de Gestapo getracht achter de namen te komen van degenen voor wie Von Gall bij elkaar zo'n slordige 700 miljoen Duitse marken had overgemaakt naar banken in Zwitserland. De gebeurtenissen, geboekstaafd in beide stripalbums, spelen zich vooral af in Frankrijk tussen september 1942 en november 1943. Thomas von Gall, de hoogbegaafde kleinzoon van de bankier, heeft alle namen, cijfers, codes en bankgegevens van zijn moeder doorgekregen en in zijn hoofd opgeslagen. Geen wonder dat de Gestapo op beiden jacht maakt. De drijfjacht staat onder leiding van een ontaarde hoogleraar in de wijsbegeerte, die zijn seksuele aberraties voor jongens paart aan sadisme en een totaal gebrek aan emoties. Steeds weer tracht hij door het uitspelen van troeven, waarbij in eerste aanleg de moeder van Thomas nog als wisselgeld wordt gebruikt, de jongen bin-

"Dick Bos"
Strip speciaalwinkel & Antiquariaat

In- en verkoop van nieuwe, gebruikte en antiquarische stripverhalen

Junolaan 2
3054 PW Rotterdam-Hillegersberg
Telefoonnr.: 010-4613147

nen zijn machtssfeer te krijgen. Na de gewelddadige dood van zijn moeder raakt Thomas op drift door het in eerste instantie nog onbezette deel van 'Vichy-Frankrijk'. Uit een onverwachte hoek komt hulp. Een Amerikaan, die een kortstondig liaison met Thomas' moeder heeft gehad, wordt via één van haar laatste brieven op de hoogte gebracht van het resultaat van die verhouding, namelijk Thomas. Vanaf dat moment komt het verhaal in een stroomversnelling en spelen de gebeurtenissen zich af op diverse niveaus. Deze lagen geven een extra impuls aan het zorgvuldig 'kijklezen'. De twee albums vormen één geheel. Spanning, sterk gechargeerde uitbeelding van goed en kwaad, een correct taalgebruik, zorgvuldige lettering, maar bovenal de sterke schematisch realistische tekenstijl van **René Follet**, die een aantal extra paginagrote aquarellen heeft toegevoegd aan de albums, maken het lezen van en het kijken naar dit stripverhaal, geplaatst in dit historische perspectief, tot een groot genoegen. Met name de aandacht voor decors en objecten, zoals de automobielen uit het begin van de veertiger jaren, geven aan dat Follet zich serieus heeft ingeleefd. De beide omslagen zijn suggestief.

RB

***

Karikaturen tekenen

Diekstra
Cantecleer 1990
ISBN 90-213-0592-5
Prijs *f* 29,90 / Bfr. 598
(80 pagina's, waarvan 10 in kleur, s.k.)

Als karikaturist geef je iemands gelijkenis weer door bepaalde karakteristieke trekken extreem op te blazen. Het is dus niet zo dat je met een karikatuur, zoals vele leken denken, het karakter van iemand z'n gezicht kan aflezen. Het is moeilijk een mening te geven over een karikatuur. Als je zegt dat de karikatuur goed lijkt beledig je het 'slachtoffer', maar als je zegt dat hij niet lijkt beledig je de 'dader'. Nadat ik het boek *Karikaturen tekenen* verscheidene malen had gelezen en de tekeningen bestudeerd had, kwam ik tot de conclusie dat Ton Diekstra één van de belangrijkste gegevens rond een karikatuuropzet had weggelaten. Wat ik mis is de vermelding dat de ogen en de mond de belangrijkste onderdelen van een gelaat zijn. *Zij* bepalen de karakteristieke trekken van het gezicht. Sterke voorbeelden daarvan zijn de karikaturen van **Wouter Lap** waar mensen als dieren worden weergegeven en waar alleen als menselijke trek-

ken de ogen, de mond en het kapsel gebruikt worden.
De tip van Diekstra om met dikke viltstift karikatuurtekenen te leren kan ik helemaal onderschrijven omdat de toonaangevende karakteristieke trekken van het gezicht dan beter naar voren komen. Ik vind het echter wel jammer dat hij in dit boek zo weinig over deze beginfase vermeldt. Immers, hoe minder lijnen, hoe sterker de karikatuur naar voren komt. Ton

Simply mad about the mouse

Buena Vista Home Video 1991
VHS 1217/16
(33 minuten, kleur)

Een jaar of drie, vier geleden verzamelde de Amerikaanse producer **Hal Wilner** een groot aantal popmuzikanten om zich heen om te werken aan het project *Stay awake*, een compilatie van muziek uit Disneyfilms. *Stay awake* is niet van minuut tot minuut even boeiend, maar is als geheel meer dan de moeite waard met een paar heerlijke hoogtepunten, zoals *Someday my prince will come*, gezongen door **Sinead O'Connor**, *Wish upon a star* door **Ringo Starr** en het prachtige brommende stemgeluid van **Tom Waits** in *Hey ho*.
Vergelijkbaar met *Stay awake*, maar veel minder geslaagd is *Simply mad about the mouse*. De man die het allemaal organiseerde was ditmaal **B.A. Robertson** en hij werkte met mensen/groepen als **Billy Joel**, **Larry Conick**, *Soul II Soul* en **LL Cool J**, een uiteenlopend gezelschap muzikanten, dat ook uiteenlopende muzikale prestaties levert. Leuk is wel dat van *Simply mad about the mouse* niet alleen een cd verscheen maar ook een videoband (op de cd staan overigens twee nummers meer dan op de band).
Niet altijd zijn de clips op deze band even geslaagd. Het leukst zijn natuurlijk de clips waarin volop scènes uit Disneyfilms zijn te zien. Wat dat betreft begint het al goed met **Billy Joel** die in de getekende sprookjeswereld belandt en (helaas niet al te indrukwekkend) *Wish upon a star* zingt. Volop beelden uit *Fantasia* en *Alice in Wonderland* begeleiden ex-Car **Ric Okasek**s vertolking van *Zipadeedooda*. Dan is het de beurt aan **LL Cool J** met een rapversie van *Who's afraid of the big bad wolf*. Geen wolf en biggetjes in beeld, maar wel een aardige clip in zwart/wit, die duidelijk niet in de Disneystudio's is gemaakt.
Harry Conick belandt op een sjieke party, waar hij *The bare necessities* zingt (uit *Jungle book*). Het is vooral te danken aan Conicks vocale kwaliteiten en diens personality dat deze track toch overeind blijft staan. **Bobby McFerrin**s vocale gegoochel in *The Siamese cat song* wist mij niet te boeien, evenmin als de *Tron*-achtige computeranimaties waar hij zich doorheen bewoog. Leuker wordt het weer met *Soul II Soul* dat een vrolijk swingend *Kiss the girl* ten gehore brengt op een tropisch eilandje, afgewisseld door beelden uit *De kleine zeemeermin*. Een volslagen mislukking is de laatste clip: beelden uit de tekenfilm *De schone slaapster* worden afgewisseld met beelden uit het gelijknamige ballet van **Tsjaikowski** en beelden van een symfonie-orkest. Het had zo mooi kunnen zijn, helaas. *A dream is what your heart makes* wordt gezongen door **Michael Bolton**, misschien een goede liedjesschrijver maar met een stem waar de honden geen brood van lusten. Jammer. Wat het hoogtepunt had kunnen zijn van deze videoband, wordt door de keus voor Bolton grandioos verknoeit. Een betere uitvoering had me de negatieve kanten van het voorafgaande kunnen doen vergeten.
Nu is de algemene indruk die overblijft na het zien van *Simply mad about the mouse* te vergelijken met het eten van een gerecht waarin de ingrediënten willekeurig door elkaar gegooid zijn. Af en toe is een hapje best lekker, maar de volgende hap is weer een stuk onsmakelijker. Uiteindelijk zijn het deze laatste happen die je het langst bijblijven.

*

HP

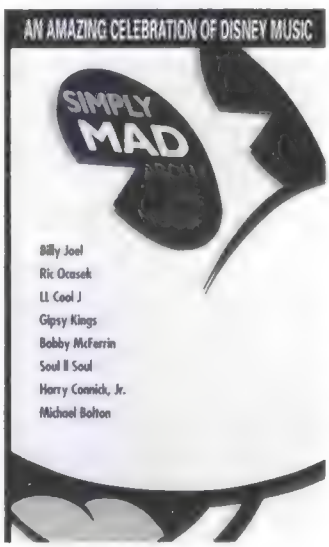

Diekstra's techniek van het werken met penseel vind ik pas tot zijn recht komen als je gevorderd bent met het karikatuurtekenen. Dit in verband met het naar voren brengen van de schaduwpartijen als lesonderwerp. Pas als je de opzet van karikatuurtekenen doorhebt kun je gaan werken aan je schaduwpartijen.
De basisvormen van het gelaat bepaal je door het in een driehoek, rechthoek, vierkant, cirkel of trapeziumvorm te plaatsen en niet, zoals Diekstra beweert, door het gezicht van bovenaf of onderaf te bekijken, want dan krijg je sowieso al een vertekend beeld.
Oké, het is de visie van de tekenaar zelf, maar ik vind dat hij qua opzet en uitwerking gedetailleerder te werk had kunnen gaan. Het geschrevene vond ik in het begin interessant. Een student die een scriptie of werkstuk over het karikatuurtekenen moet opzetten zou hier een goede wegwijzer aan hebben. Als je ècht geïnteresseerd bent in het tekenen van karikaturen zou ik de rest van het boek niet als wegwijzer aanraden.

SH

**

De sterren staan voor de volgende waarde-oordelen:

****** grote klasse!**
***** goed**
**** redelijk**
*** slecht**
o abominabel

EN VERDER...

– ***Aria 15: Venderic*** *(Weyland, Lombard). In een door Gervius bezet rijk kruist Aria het pad van de troon Venderic. Met behulp van zijn kennis en krachten begint Aria een strijd tegen de onderdrukkers. Voor liefhebbers van verzorgd tekenwerk en heroic fantasy. ** (MN)*

– ***De blanke lama 4: De vierde stem*** *(Bess/Jodorowsky, Arboris). Geheel in de stijl van Jodorowsky is dit verhaal doordrenkt van Oosterse religie en levenswijsheid. Het tekenwerk en het suggestieve kleurgebruik dragen er nog flink toe bij om de lezer in hogere sferen te brengen. ** (TB)*

– ***Bob Morane 26: De jade van Seoul*** *(Coria/Vernes, Lombard). Bob wordt opgezadeld met een beeldje dat de eenheid van Korea belichaamt. Vanzelfsprekend wordt hij belaagd door allerlei gangsters en intriganten die het beeldje willen hebben. ** (TB)*

– ***Het huis Kwant 3, 4, 5 en 6: De zonen van de Caïd, Leïla, De poorten van Algiers, Rubicon*** *(Bardet/Jusseaume, Oranje). In deze lijvige kroniek hebben de auteurs getracht om aan de hand van de avonturen van een jongeman een beeld te schetsen van de woelige Franse leven in het midden van de vorige eeuw. Hun poging is redelijk geslaagd maar levert een doorwrocht en slechts bij vlagen fascinerend verhaal op. ** (TB)*

– ***Ik Napoleon ... Het Egyptisch avontuur*** *(Gioux/Delisse, Lombard). Een kolderieke en onnavolgbare poging om het leven van de Kleine Korporaal aanschouwelijk te maken. De episoden in zijn leven worden zonder enig verband gepresenteerd en de motieven voor zijn veroveringsdrift blijven volstrekt duister. * (TB)*

– ***Jon Rohner 2: Het eiland van de stemmen*** *(Font, Arboris). Een Engelsman komt naar de Samoa-eilanden om kennis te maken met het woeste wrede leven aldaar. Jon Rohner zorgt voor de nodige spanning en sensatie. Auteur Fonts uitwerking van het Fantasy Island-achtige gegeven hinkt teveel op twee gedachten. Doordat het plot al in het begin wordt verklapt verdwijnt het spanningselement en krijgt het verhaal iets van een klucht. ** (MN)*

– ***Macabere sfeer 3: Waterloo exit*** *(Hulet, Glénat). Deze horrorstory kan creatief en origineel genoemd worden, maar ook gezocht, vaag en onduidelijk. ** (HW)*

– ***Peter Pan 2: Opikanoba*** *(Loisel, Oranje). Met veel fantasie en gedreven tekeningen zet Loisel zijn door James Barry's Peter Pan geïnspireerde verhaal voort. In het nieuwe deel van het vijfdelige epos zien we Peter als maatje van Kapitein Haak. De eilandbewoners doen verwoede pogingen hem naar hun kant over te halen. **** (MN)*

– ***Sgt.Kirk. De Missouri-boot*** *(Pratt, Loempia). Intrigerend oud werk van Pratt waarbij Corto nog maar een bescheiden rol speelt. In dit verhaal moet een gemêleerd gezelschap van blanken het opnemen tegen een indiaanse overmacht. Zoals gebruikelijk bij Pratt staat de actie echter in dienst van de karakters. *** (TB)*

– ***Sjors en Sjimmie 26: Bloedbroeders*** *(Big Balloon). Elf lange en korte verhalen die elke lezer een aangenaam uurtje op zullen leveren. ** (TB)*

Kijk uit naar het volgende nummer van STRIPSCHRIFT met daarin onder andere de volgende onderwerpen:

de terugkeer van
Eric Schreurs

de nieuwe opzet van
De Stripschapprijs

een interview met
Bryan Talbot

– ***Theodoor Cleysters 7: Rozendal*** *(Le Gall, Dupuis). Schijnbaar onsamenhangende anekdotes geven een sfeertekening van de omgeving van Duinkerken aan het begin van deze eeuw. De al langer bekende stripheld heeft met dit album – midden in de reeks – zijn jeugd gekregen. *** (HW)*

– ***De wind der Goden 6: Het hemelse bevel*** *(Cothias/Gioux, Glénat). Het fraaie werk van de nieuwe tekenaar maakt veel goed aan dit veel te zwaarwichtige, quasi-mystieke verhaal over de geschiedenis van Japan. ** (HW)*

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

Stripwinkel Blunder
Oudegracht 203
3511 NH Utrecht
Telefoon/Fax:
030-311461
Blunder Bestelhuis
Postbus 14144
3508 SE Utrecht

STRIPSPECIAALZAAK
'OUD & NIEUW'
IN- EN VERKOOP VAN NIEUWE EN TWEEDEHANDS-STRIPS
TEL. 01820-26967
WILHELMINASTRAAT 52, GOUDA
MET EEN NEUS VOOR STRIPS!

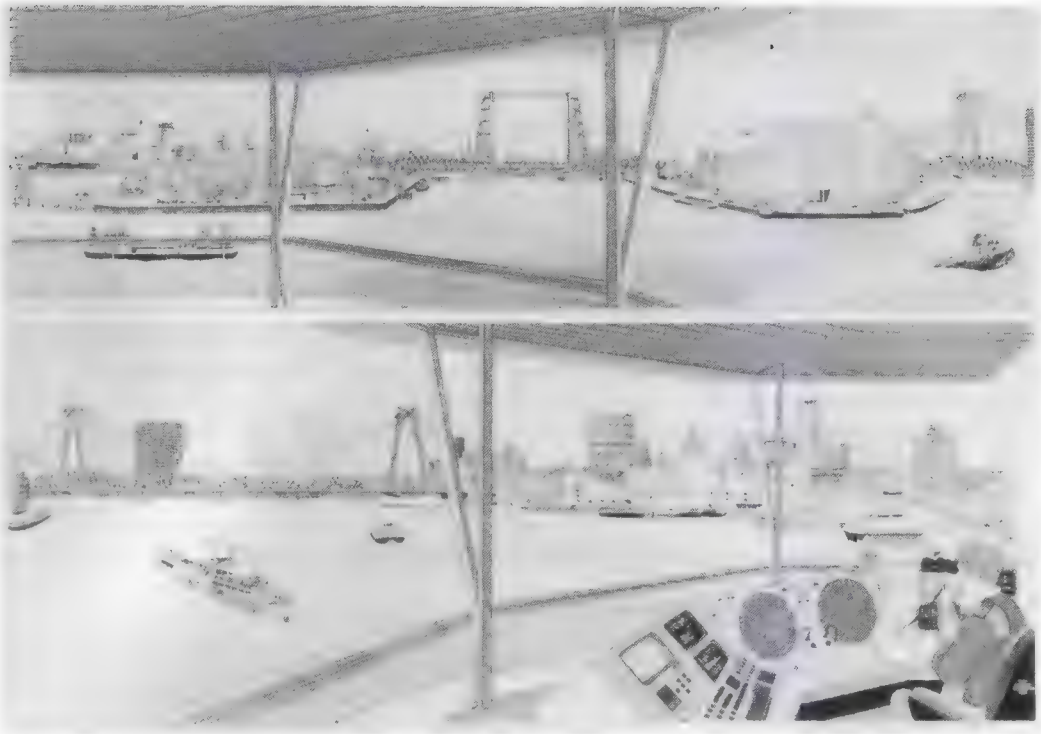

Veranderend landschap

Op zaterdag 3 april werd in het Nationaal Schoolmuseum te Rotterdam de tentoonstelling *Veranderend landschap* geopend door **Mr.P.A. Nouwen**, directeur van de ANWB.
Op deze tentoonstelling hangen oude schoolplaten die tussen 1910 en 1930 in opdracht van uitgeverij P. Noordhoff te Groningen werden ontwikkeld voor het aardrijkskundig onderwijs. Er werden enkele tientallen karakteristieke Nederlandse landschappen uitgekozen, die door verschillende kunstenaars werden vereeuwigd. Iedereen van dertig jaar of ouder heeft deze schoolplaten vroeger waarschijnlijk nog mogen bewonderen in het klaslokaal. Aan het eind van zestiger jaren verdwenen de platen over het algemeen naar muffe zolders of werden eenvoudigweg vernietigd. De schoolplaten waren pedagogisch blijkbaar niet meer verantwoord.
Ter gelegenheid van de expositie werd aan **Theo van den Boogaard** gevraagd een nieuwe schoolplaat te ontwerpen. Deze plaat – *Venster op Rotterdam* – werd tijdens de opening van de expositie aan de genodigden gepresenteerd. De nieuwe skyline van Rotterdam is duidelijk zichtbaar met als onderdelen daarvan onder meer De Hef (een oude spoorbrug die overbodig wordt na ingebruikname van de nieuwe spoortunnel onder de Maas, maar nooit mag verdwijnen), de Willemsbrug, en De Willemswerf (een nieuw gebouw van Nedlloyd). Van de tekening zijn zowel een schoolplaat (4000 exemplaren) als een zeefdruk (200 exemplaren) gemaakt. De schoolplaat kost *f*20 / Bfr.400 en de gesigneerde en genummerde zeefdruk *f*250 / Bfr.5000. Zowel de schoolplaat als de zeefdruk kan bij het museum worden afgehaald.
Informatie: Nationaal Schoolmuseum, telefoon 010-4045425.
Let wel op! De medewerkers van het museum die de schoolplaat in kokers rollen hebben hele andere ideeën dan mag worden verondersteld over het al of niet beschadigd zijn van een poster. Bij mij was de inhoud van de zesde koker pas acceptabel.

AvO

Daalders Stripjaar '92

Voor de derde achtereenvolgende keer is *Martijn Daalders Stripjaar* verschenen. Het lezenswaardige boekje bevat een lezing over strips in musea en diverse correspondenten bespreken de toestand van strips over de grens. Verder uitgebreide portretten van en interviews over **Hans G. Kresse**, **Gerrit de Jager** (die ook de cover ontwierp), **Robert Crumb**, **Theo van den Boogaard** en **Joost Veerkamp**. Ook vele boekbesprekingen en natuurlijk de Servicegids '93, de gele gids voor de stripwereld (ik mis trouwens Marsu Productions bij de uitgeverijen). En niet te vergeten '1992 in vogelvlucht' door **Erik Spaans**. Jammer dat er weer domme opmerkingen over Stripschrift in staan. Zo stelt Daalder dat Stripschrifts opzet om zo breed mogelijk te informeren gelijk staat aan gebrek aan visie. Nou ja!

MN

Tinkelende Tien

Nederlandse en Vlaamse stripwinkeliers kunnen vanaf begin dit jaar meedoen aan een nieuw initiatief: elke maand wordt een top tien samengesteld aan de hand van verkopen van de stripwinkels. De resulterende lijst noemt men *De Tinkelende Tien* en deze wordt middels een affiche in de stripwinkels bekendgemaakt.
De Tinkelende Tien bestaat al drie jaar, maar dan alleen voor de stripwinkels van Leuven en Antwerpen. Nu wordt de lijst dus opengesteld voor elke stripwinkel van Nederland en Vlaanderen.
Info: Bart Pinceel, telefoon (+32)(0)16-294389.

AvO

Tom Poes Collectie

Bij uitgeverij Lekturama verschijnt in september het eerste deel in de *Tom Poes Collectie*.
De Tom Poes Collectie zal alle nog beschikbare verhalen bevatten die oorspronkelijk werden gepubliceerd in het weekblad Donald Duck. Door een brand bij de Toonder Studio's is helaas veel materiaal verloren gegaan en Lekturama ziet het op dit moment nog niet zitten om facsimile uitgaven te brengen in haar collecties. De eerste acht delen van de reeks, elk met een omvang van 208 pagina's, zullen bestaan uit de 32 albums die bij Oberon verschenen. Verder zullen er twee extra delen worden uitgegeven met de volgende verhalen: *De kleine Knappkop*, *De knopenmaker*, *De H.-H.-handschoenen*, *De weerbrouwers*, *De trouwe vierwielers*, *De Mexicaanse hond*, *Het oog van Loensjek*, *De Bommelbende*, *De dienmachien*, *De blikken mannen* en *Het geheim van het Noorderlicht*. Ook zal een nieuw interview met **Marten Toonder** in één van de delen worden gepubliceerd.

AvO

Frank-kalender

In opdracht van het Café du Soleil in Petit-Saconnex heeft **Frank** een kalender voor 1993 gemaakt. De kalender bevat zeven tekeningen die een fantastisch sfeerbeeld van het café en de klanten geven. Zo worden de meest bijzondere en onverwachte gasten (waaronder Ragebol) geportretteerd.

De tekeningen zijn in zwart/wit met een geelbruine steunkleur. Info: Café du Soleil, telefoon (+32)(0)2-22 7333417.

TB

Taxman en Taxwoman

De circa dertigduizend personeelsleden van de Belastingdienst krijgen de komende tijd te maken met *Taxman* en *Taxwoman*. Deze 'superhelden' staan centraal in een interne voorlichtingscampagne die bij de Belastingdienst wordt gevoerd om de medewerkers goed te informeren over het project Kantoorautomatisering.
De campagne is in opdracht van de Belastingdienst opgezet door BSO Instruction Technology uit Baarn. Geestelijk vader van de stripfiguren Taxman en Taxwoman is BSO-medewerker *Dick Swart*. Hij zocht naar een leerprogramma dat, in tegenstelling tot het enigszins saaie imago

WAT NU WEER?!
ONDERTUSSEN GAAT BIJ DE BELASTINGDIENST DE KANTOOR AUTOMATISERING VERDER...
Zo! Hier ook al?
Ja Taxman, KA gaat ook hier van start.
WOW!

waarmee de Belastingdienst kampt, een flitsende uitstraling moest hebben. 'Door af te wijken van de vertrouwde huisstijl van de Belastingdienst,' zo benadrukt Dick Swart, 'liep onze campagne in het oog. Dit effectbejag heeft zeker zijn functie omdat voorlichting alleen slaagt als de aandacht van de doelgroep wordt getrokken.'

Taxman is min of meer toevallig ontstaan nadat Swart met behulp van muis en pc een aantal figuren had ontworpen. 'Ik ben uitgegaan van het saaie imago van de belastingmedewerker. Daar wilde ik iets satirisch tegenover zetten, en dat is de dynamische tegenpool Taxman geworden'. Samen met **Fred Smeijers** van het Arnhemse ontwerpbureau Quadrant is de campagne verder uitgewerkt. Al snel kreeg Taxman gezelschap van Taxwoman om ook de vrouwen te bereiken die bij de Belastingdienst werken. Swart verkreeg op deze manier meer speelruimte voor de informatie die hij kwijt wilde over het kantoorautomatiseringsproject. 'Ik heb voor een dialoog gekozen waarbij Taxman de vragen stelt en Taxwoman de antwoorden geeft'.

De stripachtige wereld van Taxman en Taxwoman, die raakvlakken heeft met de pop-art van **Roy Liechtenstein**, bestaat uit een aantal onderdelen. Bij alle onderdelen vormt Taxman de rode draad. Zo geven de drie verschillende posters met Taxmanstripverhalen algemene informatie over het project. Meer specifieke informatie is terug te vinden in een pc-presentatie met Taxman in de hoofdrol, een koffertje èn een bordspel waarbij zelfs Taxopa en Taxoma optreden.

'Naar mijn weten is deze uitgebreide voorlichtingscampagne, waarin de strip als medium wordt gebruikt, uniek', oordeelt Swart. 'Wel heb ik mij afgevraagd of de campagne aan zou slaan. Maar gezien de enthousiaste reacties van de werknemers bij de Belastingdienst denk ik dat het medium strip vaker bij voorlichtingscampagnes ingezet zou moeten worden.'

RS

Woutertje Pieterse-prijs 1993

De Libris Woutertje Pieterse-prijs 1993 is postuum toegekend aan **Jaap Lamberton**. De prijs wordt jaarlijks

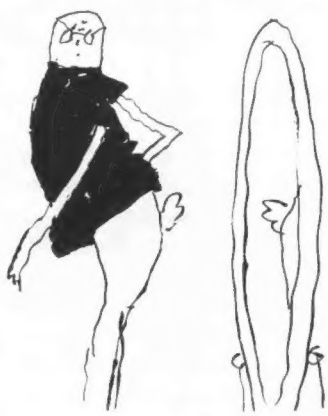

Illustratie van Lamberton in *Een heel lief konijn* van Imme Dros.

uitgereikt voor het beste literaire, oorspronkelijk Nederlandstalige jeugdboek. Lamberton, die eind 1991 op 45-jarige leeftijd overleed, krijgt de prijs voor zijn tekeningen in het vorig jaar verschenen *Een heel lief konijn* (geschreven door **Imme Dros**). Het is de eerste maal dat de Woutertje Pieterse-prijs, die in 1988 in het leven werd geroepen, naar een tekenaar gaat.

Lamberton heeft het boek *Een heel lief konijn* nooit onder ogen gehad. De illustrator stief vlak voordat de besprekingen met de uitgever over de vormgeving zouden beginnen. De omslagtekening moest nog worden gemaakt. Volgens het juryrapport ontstond in *Een heel lief konijn* door het werk van Jaap Lamberton 'een even ongewone als bijzondere verbinding tussen tekst en tekeningen. (...) Men zou kunnen zeggen dat zijn tekeningen op vaak verbluffende wijze beelden doen vermoeden. Hij tekent essenties.'

Jaap Lamberton werkte vooral in de schaduw van anderen. Hij publiceerde haast nooit onder zijn eigen naam. Lamberton was verbonden aan de Toonder Studio's, inkte in de jaren zeventig de *Panda*-strip, tekende voor Bobo en voerde veel opdrachten voor anderen uit.

(Bron: De Volkskrant)

Pierre Joubert

Tot en met 25 april is in Brussel een grote overzichtstentoonstelling van het werk van de Belgische illustrator **Pierre Joubert** te zien, verdeeld over twee lokaties. In het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal is een retrospectief gewijd aan meer dan 250 originele tekeningen (voor het merendeel gouaches). In het Cauchie Huis (Frankenstraat 5) loopt tegelijkertijd een expositie van nooit eerder getoonde werken die Joubert tijdens zijn reizen maakte.

De naam Pierre Joubert is vooral bekend geworden door zijn illustraties voor klassiek geworden jeugdboeken. Zo maakte hij de illustraties voor de *Bob Morane*-verhalen van **Henri Vernes**. In zijn huidige werk staat de geschiedenis centraal met een voorkeur voor de riddertijd, zeevaart en heraldiek.

RS

Pierre Joubert: voorkeur voor riddertijd en heraldiek.

Groei

1992 was een goed jaar voor de comic-industrie. De omzet steeg maar liefst met 25% door onder andere de groei van Image Comics en de dood van Superman. Ik denk dat de Nederlandse uitgeverijen stinkend jaloers zullen zijn op zo'n resultaat. Want laten we wel wezen: er zit lang niet zoveel rek in de Nederlandse markt als in de Amerikaanse.

De twee grootste uitgevers, Marvel en DC verloren beide terrein qua marktaandeel aan Image, Valiant en Dark Horse. Maar dat wil niet zeggen dat er minder geld binnenkwam. Bij DC verkocht men maar liefst zo'n zes miljoen exemplaren van Superman 75, het nummer waarin hij dood ging. Al met al Supermans grootste verkoopsucces. Bij Marvel liep de verkoop van veel titels terug, maar omdat de uitgeverij de omvang van het aantal titels flink uitbreidt komt bij deze uitgeverij nog steeds veel geld in het laatje. Het schijnt dat Marvel zelfs van plan is om het aantal titels per maand op te voeren tot honderd (zucht, nog meer shit).

Om hun groei te stabiliseren zet Malibu (nu zonder Image) een eigen megaverse op en Dark Horse komt met Comics Greatest World's waarmee ze ook een nieuwe superheldenlijn beginnen. Image moet als de sodemieter zorgen dat hun strips op tijd gaan uitkomen, omdat ze anders gegarandeerd de gunst van het publiek zullen gaan verliezen.

Aan de andere kant profiteren veel kleine uitgeverijen niet van deze groei en ziet de toekomst er voor veel van hen onzeker uit.

Bloodlines

De zomer komt eraan dus wordt het weer de hoogste tijd voor de jaarlijkse crossover-series. Bij DC zijn de Annuals gereserveerd voor een aanval van buitenaardse parasieten die het voorzien hebben op ons ruggemerg (hmm, lekker!). Een normaal mens sterft daaraan, maar het DC Universe zou het DC Universe niet zijn als er niet een aantal mensen uit de dood opstaan en verder als superheld door het leven gaan. Tezamen vormen zij The New Blood. In het tweedelige Bloodbath dat medio oktober zal verschijnen ondergaan deze nieuwbakken superhelden hun vuurdoop in een nietsontziend gevecht met de zeven parasieten. Overigens zijn deze speciaal ontworpen door fan favorite *Art Adams*.

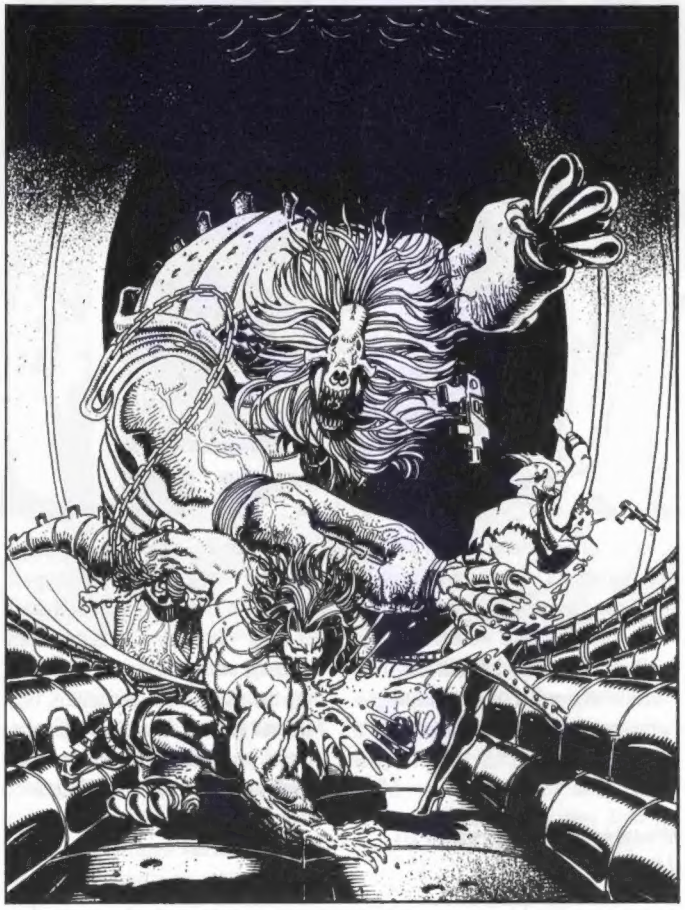

Lobo Annual: een kruising tussen Barry Windsor Smith en Brian Bolland.

Het begint allemaal in de Lobo Annual die geschreven is door *Alan Grant* en getekend door *Christian Alamy*. De man die geruisloos het vierde nummer van Lobo's Back voltekende nadat *Simon Bisley* de pijp aan Maarten had gegeven. En wat mij betreft evenaarde hij Bisley; misschien was hij zelfs beter, zeker wat betreft het inkten. Dus check it out, hij zou weleens een grote kunnen worden. Bisley zelf is aan het werk te zien in uitgeverij Atomeka's Monster Massacre, een 64 pagina's tellend boekje met monsterlijke verhalen van onder anderen *Dave Gibbons*, *Kevin O'Neill*, *Dougie Braithwaite* en vele anderen. Het is tevens de doop van een hele serie nieuwe monstercomics. De illustere titels daarvan zijn: Necro Nightmares, Carnosaur Carhage en Hardware Havoc. Tjonge, wat origineel.

Feud

Even terugkomen op Marvels aantrekkelijke Heavy Hitters-programma. Nog meer enge beestjes (en terwijl ik dit zit te schrijven heb ik alweer de eerste vlo van het jaar gevangen, lang leve huisdieren) zijn te bezichtigen in Feud door *Baron* en *Nelson* dat in juni in de winkels moet liggen. *Mark Nelson*, die eigenlijk geen mensen kan tekenen (zou hij soms een hekel aan ze hebben?), excelleert in het tekenen van monsters. Tenminste, dat zijn het in onze ogen. In wezen gaat het om grassen die de planeet Smithback bevolken. Ze bewonen de lucht, de aarde en de zee en het laatste ras kan vuur maken. Onderling liggen ze elkaar niet zo. Zodoende wordt er een complot gesmeed om elkaar een pootje te lichten. Dit alles is bedoeld als een metafoor voor ons eigen gedrag, doorspekt met actie en avontuur. Dus als ik het goed begrijp zijn wij eigenlijk de monsters! Vier delen à $2.50.

*Mike Vosburg*s Offcastes gaat over klassenstrijd in de toekomst. Een uitverkoren ras mag de aarde bewonen terwijl inwoners van satellietplaneten een tweederangs status hebben. Oneerlijk hè? Het ziet er sexy uit en er spelen geen monsters in de hoofdrol. Het is het één of het ander.

EPPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK
Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040 - 441882

OOM WIM
oude en nieuwe strips
curiosa
originelen
zeefdrukken
REESTRAAT 24 AMSTERDAM
020 - 622 04 02

SNOEK strips
1E VAN SWINDENSTR. 545
TEL. 020 - 6684764 A'DAM
IMPORT
COMICS
POPPETJES
SPELDJES
BEELDEN
POSTERS
PRENTEN
ZEEFDRUKKEN
RESERVEREN
OOK MOGELIJK

Ditjes en datjes

Verder niet zoveel spannende dingen deze maand, omdat de uitgeverijen nog even wachten met het lanceren van hun grote klappers, anyway:

- *Barry Windsor Smith* is na twaalf nummers gestopt met Archer & Armstrong en gaat elders op zoek naar groene grazige weiden. *Mike Baron* wordt de nieuwe schrijver.
- Penguin, de literaire uitgever, is tijdelijk gestopt met het uitgeven van stripboeken. Reden: ondercapaciteit en tegenvallende verkoopcijfers. Andere uitgeverijen springen in het gat.
- De X-men bestaan 30 jaar en dat wordt natuurlijk gevierd. Het begint in X-factor nummer 92 met artwork van *Joe Quesada* en *Al Milgrom*.
- Een goed boek over strips is: Understanding Comics door *Scott McCloud*. 216 pagina's, $18.95. Het verschijnt bij Tundra. Aanbevolen door *Will Eisner* en *Alan Moore*.
- DC heeft de Amerikaanse rechten van Judge Dredd gekocht en gaat dus nieuw Dreddfull materiaal produceren. Ook proberen ze een sequel op Batman vs. Dredd van de grond te krijgen. Aangezien *Simon Bisley* niet beschikbaar is lijkt *Glenn Fabry* mij de aangewezen man om het penseel van Bisley over te nemen.
- Knightfull is de titel van een ellenlange Batman-crossover die zijn hoogtepunt viert in Batman nummer 500. Zo mooi en goed geproduceerd als sommige Legends of the Dark Knight-verhalen zijn, zo klote getekend en beroerd gekleurd zijn de gewone Batman- en Detective-verhalen. Vooral het tekenwerk van *Michael Netzer* is ontzettend chaotisch en oneevenwichtig. Opvolger *Graham Nolan* bakt er hopelijk meer van.
  Ook is aangekondigd dat *Mike Manley* het roer overneemt van *Jim Aparo*. Kan die eindelijk eens de VUT in, om hopelijk nooit meer een Batman-verhaal te maken. En coverartiest *Sam Kieth* is ook niet bepaald op zijn best, hij kan zich beter bezig houden met stripjes tekenen.
- Wat ik wel kan aanraden is The Legion of Superheroes, waarin *Stuart Immonen* sinds nummer 38 furore maakt als tekenaar.

En met deze positieve noot zet ik er een punt achter.

Rechts, Stuart Immonens Legion of Superheroes

Links, Feud van Mike Baron en Mike Nelson

Rechtsonder, Offcastes van Mike Vosburg

STRIPWINKEL
TISTJEN DOP

Patersstraat 120
2300 Turnhout (B)
Tel.: 014-428829

STRIPWINKEL SJORS

Stripwinkel Sjors (Scheffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

STRIPWINKEL
de Galliër

Beekstraat 58
3800 St. Truiden (B)
Tel. 011-671739

Ook verkoop van originele pagina's

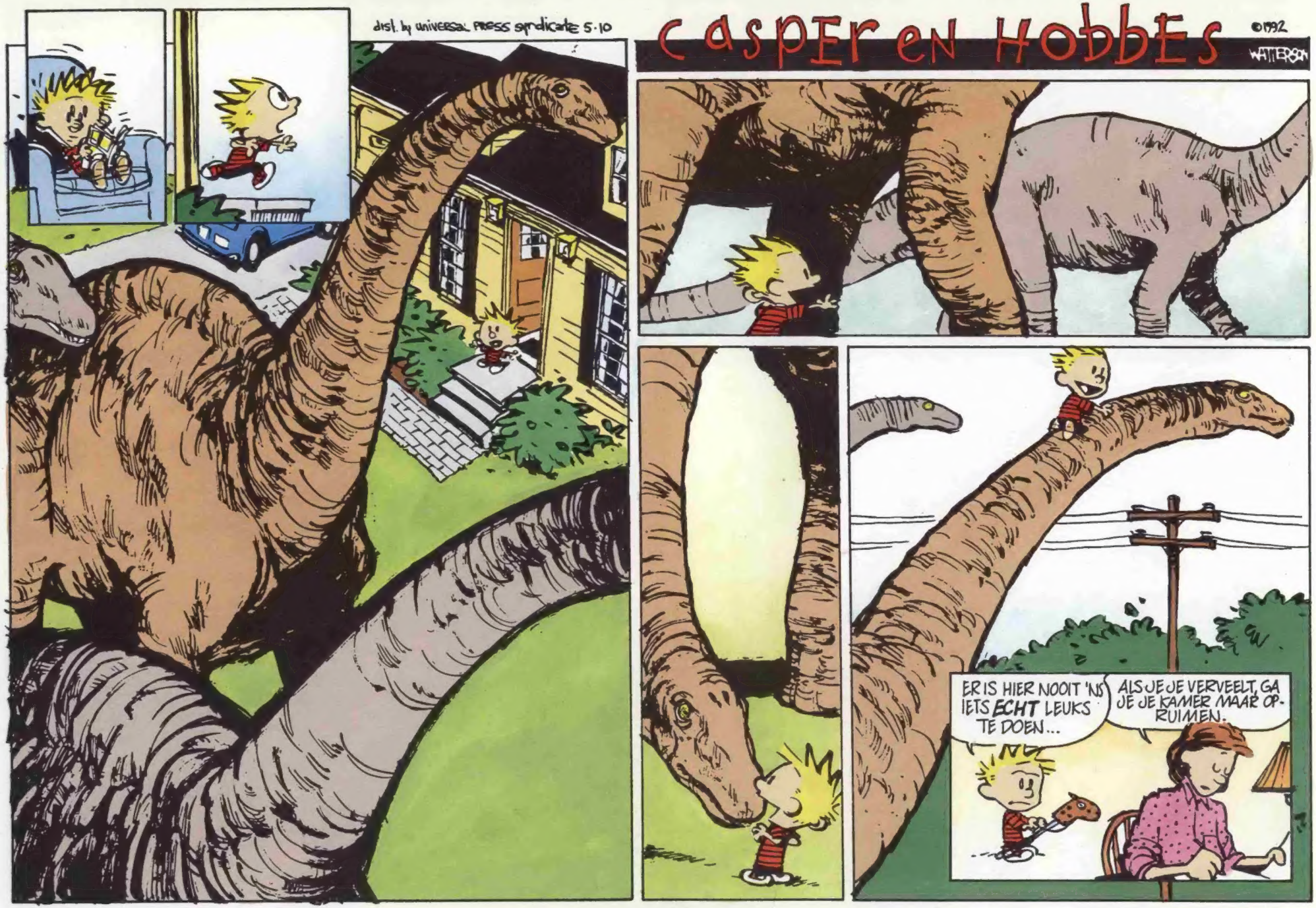
dist. by universal press syndicate 5·10
CASPER EN HOBBES
©1992
WATTERSON
ER IS HIER NOOIT 'NS IETS ECHT LEUKS TE DOEN...
ALS JE JE VERVEELT, GA JE JE KAMER MAAR OPRUIMEN.